Μνήμων

Τόμ. 28 (2007)

Σύσταση και οργάνωση ελληνικών κοινοτήτων
στή Ρουμανία. Ή περίπτωση του Τζιούρτζιου και
τῆς Τουλτσέας (β' μισό 19ου αἰ.)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.79](https://doi.org/10.12681/mnimon.79)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ. Μ. (2011). Σύσταση και οργάνωση ελληνικών κοινοτήτων στη Ρουμανία. Ή περίπτωση του Τζιούρτζιου και τῆς Τουλτσέας (β' μισό 19ου αἰ.). *Μνήμων*, 28, 209–239. <https://doi.org/10.12681/mnimon.79>

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΖΙΟΥΡΤΖΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΛΤΣΕΑΣ
(Β' ΜΙΣΟ 19ου ΑΙ.)

Ἡ μελέτη τοῦ παροικιακοῦ ἑλληνισμοῦ συνιστᾷ ἓναν τομέα τῆς νεοελληνικῆς ιστοριογραφίας ποῦ ἔχει γνωρίσει, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, μεγάλη ἀνάπτυξη, καθὼς ἀφενὸς ἔχουν ἐμπλουτιστεῖ οἱ γνώσεις μας γιὰ πολλές σημαντικὲς καὶ λιγότερο σημαντικὲς ἑλληνικὲς παροικίες καὶ ἀφετέρου ἡ προσέγγιση δὲν περιορίζεται πιά μόνο στὴ μελέτη τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου τῶν κοινοτικῶν συσσωματώσεων, ἀλλὰ ἐκτείνεται καὶ σὲ ἄλλες συνισταμένες, οἰκονομικὲς, κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς τῆς ιστορίας τους.¹ Ὡστόσο, δὲν εἶναι λίγες οἱ περιοχὲς, ἣ καὶ οἱ θεματικὲς, ποῦ ἀναμένουν μιὰ συστηματικότερη προσέγγιση. Μία ἀπὸ τίς περιοχὲς ποῦ δὲν ἔχουν τύχει ἰδιαίτερης προσοχῆς, παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ παρουσιάζουν, καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἔρευνα βρίσκεται ἀκόμη σὲ προκαταρκτικὸ στάδιο εἶναι ἡ Ρουμανία.²

Ἡ παρούσα μελέτη ἐκπονήθηκε στὸ πλαίσιο τοῦ ὑποέργου «Ἑλληνικὲς Κοινότητες καὶ Εὐρωπαϊκὸς Κόσμος (13ος-19ος αἰ.). Μορφὲς αὐτοδιοίκησης, κοινωνικὴ ὀργάνωση, συγκρότηση ταυτοτήτων» τοῦ προγράμματος «Πυθαγόρας II», ποῦ πραγματοποιήθηκε στὸ Τμῆμα Ἱστορίας-Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἐποπτεία τῶν καθηγητῶν, κ.κ. Ὁλγας Κατσιαρδῆ-Hering καὶ Ἀναστασίας Παπαδία-Λάλα, καὶ τῆς ἐπικούρης καθ. κ. Μαρίας Εὐθυμίου.

1. Γιὰ μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς ιστορίας τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν, μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία, βλ. I. Κ. Χασιώτης, *Ἐπισκόπηση τῆς ιστορίας τῆς νεοελληνικῆς διασπορᾶς*, Θεσσαλονίκη 1993, βιβλιογραφία στίς σ. 199-214. Πλουσιότατη βιβλιογραφία γιὰ τὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ στὸ διαδικτυακὸ τόπο www.elliniki-diaspora.arch.uoa.gr. Γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν βλ. Ὁλγα Κατσιαρδῆ-Hering, «Ἀπὸ τίς ἑλληνικὲς κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ στὴν ιστοριογραφία τοῦ μεταναστευτικοῦ φαινομένου (15ος-19ος αἰ.)», στὸ Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης-Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, *Ἱστοριογραφία τῆς νεότερης καὶ σύγχρονης Ἑλλάδας 1833-2002*, Πρακτικὰ Δ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἱστορίας, ΚΝΕ/ΕΙΕ, τ. Β', Ἀθήνα 2004, σ. 223-250.

2. Πάντως οἱ μελέτες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ στὴ Ρουμανία ἔχουν αὐξηθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια. Βλ. ἐνδεικτικὰ Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Comunitățile grecești din*

Στο έδαφος τής σύγχρονης Ρουμανίας έγκαταστάθηκαν, κυρίως κατά τόν 19ο αιώνα, και μάλιστα μετά τό 1829, πολλοί Έλληνες, ιδίως από τήν Κεφαλλονιά και τήν Ίθάκη, αλλά και από τήν Ήπειρο και τήν Ανατολική Θράκη, και συγκροτήθηκαν πάνω από 20 κοινότητες, εκ τών οποίων 8 αναγνωρίστηκαν επίσημα από τή ρουμανική κυβέρνηση, με τό πρωτόκολλο που έπισυνάφθηκε στην έλληνορουμανική έμπορική σύμβαση τής 19ης Δεκεμβρίου 1900.³

Στόχος τής παρούσας μελέτης είναι νά προσεγγίσουμε συγκριτικά δύο από τις σχετικά μικρές και λιγότερο γνωστές ελληνικές κοινότητες, του Τζιούρτζιου (Giurgiu), ή «Γεωργίεβου-Γιούργεβου» στις ελληνικές πηγές, που βρίσκεται στο νομό τής Vlasca τής κεντρικής-νότιας Βλαχίας και έναντι του παραδουνάβιου βουλγαρικού λιμανιού του Ρούσε (Ruse), και τής Τούλτσεας (Tulcea) στη βόρεια Δοβρουσά, στο Δέλτα του Δούναβη. Η μελέτη θά έστιαστέι στις συνθήκες συγκρότησης αυτών των δύο κοινοτήτων, όπως και στα καταστατικά κείμενά τους (κοινοτικοί κανονισμοί)⁴. Οι δύο αυτές κοινότητες όχι μόνο συστάθηκαν περίπου τήν ίδια περίοδο, αλλά συνδέθηκαν πρώιμα με τό ελληνικό κράτος και ως προς αυτό διαφοροποιήθηκαν σε σχέση με άλλες κοινότητες τής Ρουμανίας ή και ευρύτερα τής διασποράς.

Τό Τζιούρτζιου ήταν ένα από τα παλαιότερα παραποτάμια λιμάνια τής Ρουμανίας, καθώς είχε οικοδομηθεί τόν 14ο αι. από τους Γενουάτες. Από τό 1417, άφούτου δηλαδή καταλήφθηκε από τό σουλτάνο Μωάμεθ Α΄, βρισκόταν υπό τόν έλεγχο των Όθωμανών, όπως και άλλα σημαντικά λιμάνια τής ήγεμονίας τής Βλαχίας (Turnu-Severin, Brăila), ως reaya, δηλαδή ως «προστατευόμενη» περιοχή υπό τήν άμεση διοίκηση τής Πύλης. Οι ήγεμόνες ώστόσο τής Βλαχίας θεωρούσαν παράνομη τήν προσάρτηση και δέν είχαν πάψει νά θεωρούν τήν πόλη ως έδαφος τής ήγεμονίας τους.⁵ Στην κατοχή του Τζιούρτζιου από τους

România în secolul al XIX-lea, Βουκουρέστι 1996, π. Βικέντιος Κουρελάρου, *Οι Έκκλησίες των ελληνικών κοινοτήτων στη Ρουμανία τόν ΙΘ΄ αιώνα*, άδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2004. Μία μικρή εισαγωγή στη μελέτη του ελληνισμού τής Ρουμανίας συνιστά μελέτη μας υπό δημοσίευση στο περ. *Εφα και Έσπερία*.

3. G. Streit, *Mémoire sur la question des Communautés Helléniques en Roumanie*, Αθήνα 1905, όπου στις σελίδες 26-28 έκδοση του πρωτοκόλλου.

4. Οι δύο κανονισμοί εκδίδονται στο Παράρτημα. Θά ήθελα νά ευχαριστήσω και από εδώ τή διεύθυνση και τό προσωπικό του Ιστορικού και Διπλωματικού Άρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών τόσο για τήν άδεια νά δημοσιεύσω τό χειρόγραφο κανονισμό τής κοινότητας του Τζιούρτζιου, όσο και γενικότερα για τή βοήθειά τους.

5. Συνολικά για τήν ιστορία τής πόλης ή καλύτερη μονογραφία παραμένει ακόμη και σήμερα του Ion Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, Giurgiu 1912. Πιο σύγχρονη έργασία, αλλά που δέν συνιστά ουσιαστική συμβολή, είναι αυτή των Ştefan Păun-Ion A. Busuioac, *Monografia oraşului Giurgiu*, Giurgiu 1995, όπου στις σελίδες 50-51 έπιλεκτική βιβλιογραφία. Για τις «reaya» βλ. Radu Perianu, «Raiaua Brăilei. Noi contribuţiuni», *Revista Istorică Română* XV (1945), σ. 287-333 και Keith Hitchins, *The Romanians, 1777-1866*, Λονδίνο 1996, σ. 7-10.

Ὁθωμανοὺς ἔθεσε τέρμα ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολης, μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης (2 Σεπτεμβρίου 1829), ποὺ καθόρισε ὅτι ἡ πόλη, ὅπως καὶ ἡ γύρω περιοχή, θὰ ἐνσωματωνόταν ἐκ νέου στὴν ἡγεμονία τῆς Βλαχίας, ἐνῶ τὸ φρούριό της θὰ κατεδαφίζεταν. Ἐνας ἄλλος ὅρος τῆς συνθήκης ὑποχρέωνε τοὺς μουσουλμάνους κατοίκους τοῦ Τζιούρτζιου νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη. Τὸ 1831 ὁ Ρῶσος διοικητὴς τῶν ἡγεμονιῶν κόμης Pavel Kiseleff παρέδωσε τὴν πόλη στοὺς Ρουμάνους.⁶

Παρὰ τὴν ἀποχώρηση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν κατοίκων, δηλαδὴ τῶν μουσουλμάνων, καὶ τὴ συνακόλουθη μείωση τοῦ πληθυσμοῦ σὲ 700 περίπου Ρουμάνους, Σεφαραδίτες Ἑβραίους καὶ Βούλγαρους,⁷ τὸ Τζιούρτζιου κατὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια ὄχι μόνο δὲν παρήκμασε ἀλλὰ ἀντίθετα γνώρισε ἀξιόλογη πληθυσμιακὴ αὐξηση. Ἦδη στὰ 1837 καταγράφηκαν 2.300 κάτοικοι, ἐνῶ στὰ 1853 ὁ ἀριθμὸς εἶχε αὐξηθεῖ στοὺς 7.140.⁸ Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη ὀφειλόταν πᾶν ἂν ὅλα στὴ μετανάστευση Ρουμάνων καὶ Βουλγάρων ἀπὸ τὶς γειτονικὲς περιοχές, ὅπως καὶ πολλῶν ἄλλων ἐθνοτήτων, κυρίως Ἑβραίων Ἀσkenaζίμ, Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ Γερμανῶν.⁹ Οἱ παράγοντες ποὺ συνετέλεσαν σὲ αὐτὴν τὴν αὐξηση ἦταν πολλοί. Κατ' ἀρχὰς τὸ Τζιούρτζιου ἀναβαθμίστηκε διοικητικὰ, καθὼς εἶχε καταστεῖ, ἤδη ἀπὸ τὸ 1832, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ (judet) τῆς Vlașca. Ὁ βασικότερος λόγος ὥστόσο ἦταν ἡ κατάργηση, σύμφωνα μὲ τὴ συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολης, τῶν οἰκονομικῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἡγεμονιῶν ἐναντι τῆς Πύλης, δηλαδὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀποστολῆς σιτηρῶν στὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἐμπορίου.¹⁰ Ἡ αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὴ Βλαχία τόσο πρὸς τὴ Δυτικὴ, ὅσο καὶ πρὸς τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, κατὰ τὴν ἐπόμενη δεκαετία, ἦταν τεράστια καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν αὐξηση ἐπωφελήθηκε καὶ τὸ Τζιούρτζιου, ποὺ ἀνέπτυξε ἰδιαίτερα τὶς σχέσεις του μὲ τὴν

6. Γενικὰ γιὰ τὴ συνθήκη βλ. Barbara Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian National State, 1821-1878*, Cambridge 1984, σ. 29-31 καὶ Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 159-160. Εἰδικότερα γιὰ τὸ «Γεωργίεβο» βλ. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, σ. 95-96.

7. Boldescu, ὁ.π., σ. 97. Πβ. ὥστόσο καὶ Ion Ionașcu, «Știre inedite relative la orașul Giurgiu din vremea retrocedării Brăilei (1829)», στὸ *Ilfov file de istorie*, Βουκουρέστι 1978, σ. 261-262, ὅπου ἀμφισβητεῖται ὅτι εἶχαν μείνει μόνο 700 κάτοικοι στὸ Giurgiu.

8. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 97-99, Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 175.

9. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 98-103. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀνάμεσα στοὺς 16 προσετῶτες τῆς πόλης κατὰ τὸ ἔτος 1831 καταγράφονται 9 Βούλγαροι, 1 Ρῶσος καὶ 6 Ρουμάνοι. Κάποιοι εἶχαν μάλιστα ἐγκατασταθεῖ στὸ Τζιούρτζιου, βλ. ὁ.π., σ. 97-98.

10. Γιὰ τοὺς οἰκονομικοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανούπολης βλ. συνοπτικὰ Jelavich, *Russia and the Romanian National State*, ὁ.π., σ. 30 καὶ Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 160.

Ἀψβουργική Μοναρχία.¹¹ Ἄλλωστε, ἡ πόλη εἶχε ἓνα καλὸ λιμάνι στὸ Δούναβη σὲ ἀπόσταση ἐνὸς χιλιομέτρου. Ἐπιπλέον, πρέπει ἀκόμη νὰ υπογραμμίσουμε ὅτι τὸ Τζιούρτζιου ἦταν τὸ κοντινότερο στὸ Βουκουρέστι λιμάνι, οὐσιαστικά ἐπίνειό του, καὶ τουλάχιστον μέχρι τὴν ἀνάπτυξη τῶν σιδηροδρόμων, ἡ κύρια ἐμπορική «πύλη» γιὰ τὴν πρωτεύουσα.¹² Χαρακτηριστικὸ τῆς θέσης τοῦ Τζιούρτζιου στὸ ἐμπόριο καὶ τὴ ναυτιλία τῆς Βλαχίας ἦταν ὅτι τὸ πρῶτο ἰστιοφόρο μὲ βλαχική σημαία, τὸ «Marita», ἀνῆκε σὲ ἓνα μεγαλέμπορο καὶ γαιοκτήμονα τῆς πόλης, τὸν Alexandru Vilara.¹³

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῆς σχετικῆς σταθερῆς οικονομικῆς ἀνάπτυξης ἐντάσσεται καὶ ἡ ἐγκατάσταση Ἑλλήνων στὸ Τζιούρτζιου.¹⁴ Μὲ βάση ὅσα γνωρίζουμε σήμερα δὲν ὑπῆρχαν Ἕλληνες στὴν πόλη πρὶν τὸ 1831, καὶ συνεπῶς ἡ μετανάστευσή τους συνδέεται μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. Παρατηροῦμε, δηλαδή, ὅτι καὶ σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωσι λειτούργησαν οἱ ἴδιοι παράγοντες ποὺ συνετέλεσαν στὴ συγκρότηση τῶν ἰσχυρῶν ἐλληνικῶν παροικιῶν στὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, στὴ Βραίλα καὶ τὸ Γαλάτσι ἀντίστοιχα.¹⁵ Ἀσφαλῆ στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν

11. Βλ. Paul Cernovodeanu, *Relațiile comerciale româno-engleze în contextual politicii orientale a Marii Britanii, 1803-1878*, Cluj-Napoca 1984, σ. 51-132. Ἐπίσης τις παρατηρήσεις τοῦ Constantin C. Giurescu, *Contribuțiuni la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române pînă la 1848*, Βουκουρέστι 1972, σ. 90-100 γιὰ τὴν ἱδρυση νέων πόλεων τὴν περίοδο αὐτῇ· βλ. καὶ Hitchens, *Romanians*, ὁ.π., σ. 185. Ὡστόσο, ἡ οικονομικὴ ἱστορία ἰδιαίτερα τοῦ Τζιούρτζιου ἔχει ἐλάχιστα μελετηθεῖ.

12. Πβ. τις παρατηρήσεις τοῦ Ἑλλήνα δημοσιογράφου Γ. Π. Παρασκευόπουλου, *Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς*, Ἀθῆνα 1898, σ. 174. Ἄς υπογραμμίσουμε ἐδῶ ὅτι ἡ πρώτη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Ρουμανίας, ποὺ κατασκευάστηκε τὸ 1869, συνδέει τὸ Βουκουρέστι μὲ τὸ Τζιούρτζιου, γεγονός ποὺ ἔδωσε νέα ώθηση στὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς πόλης, βλ. Keith Hitchens, *Romania, 1866-1947*, Ὁξφόρδη 1994, σ. 199.

13. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 112-113. Ὁ Alexandru Vilara, γεννημένος κοντὰ στὰ Ἰωάννινα, εἶχε ἐπιλεγεῖ, τὸ 1835, ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Alexandru Ghica γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ οικονομικῶν τῆς Βλαχίας, βλ. Ioan C. Filitti, *Domniile Române sub Regulamentul Organic, 1834-1848*, Βουκουρέστι 1915, σ. 20-21.

14. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παροικία τοῦ Τζιούρτζιου εἶναι ἐξαιρετικὰ φτωχὴ. Βλ. ὥστόσο Boldescu, ὁ.π., σ. 190-192, 201-211, καθὼς καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἑκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-155. Σημαντικότετη πηγὴ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος συνιστοῦν οἱ ἐκθέσεις τῶν ἐλλήνων ὑποπροξένων τῆς πόλης αὐτῆς, ποὺ βρίσκονται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν στὴν Ἀθῆνα. Ἀντίθετα, τὰ ἀρχεῖα τῶν διαφόρων ἀρχῶν τῆς πόλης, ὅπως τῆς Νομαρχίας ἢ τοῦ Δήμου, ἔχουν σὲ μεγάλο βαθμὸ χαθεῖ ἢ καταστραφεῖ. Ἔχουμε περιγράψει τὴν κατάστασι τῶν τοπικῶν ἀρχείων τοῦ Τζιούρτζιου σὲ μελέτη μας ὑπὸ δημοσίευσή στὴ περ. *Ἐῶα καὶ Ἑσπέρια*.

15. Γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἐγκατάστασι στὴ Βραίλα βλ. Cristian Filip, *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900*, Βραίλα 2004, σ. 1-8, καὶ γενικότερα σὲ Βραίλα καὶ Γαλάτσι βλ. Paul Cernovodeanu, «L'activité des maisons de commerce et des négociants ioniennes du Bas-Danube durant l'intervalle 1829-1853», *Actes du IIe Colloque International d'*

ἀριθμὸ καὶ τὴν προέλευση τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως γιὰ τὴν περίοδο πρὶν τὸ 1863, δὲν ἔχουμε. Ὡστόσο, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι δὲν θὰ διαφοροποιοῦνταν σημαντικὰ ἀπὸ τὸ σχῆμα ποὺ γνωρίζουμε ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐλληνικὲς παροικίες, δηλαδὴ τὴ Βραΐλα καὶ τὸ Γαλάτσι. Ἐνα ἀξιόλογο μέρος τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ καταγόταν ἀπὸ τὰ Ἴονια νησιά, κυρίως τὴν Ἰθάκη καὶ τὴν Κεφαλλονιά, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ ὀνόματα καὶ τὶς πληροφορίες τῆς περιόδου μετὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνα συνάγεται ὅτι εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴν πόλη καὶ Ἑλληνες ἀπὸ ἄλλες περιοχές, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Χίο, τὸ Μελένικο τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπὸ ἄλλοι.¹⁶ Τὸ 1863, ὅταν δηλαδὴ συστάθηκε ἡ κοινότητα, οἱ ἐλληνικὲς οἰκογένειες ἦταν γύρω στὶς 220, συνεπῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων θὰ πλησίαζε τοὺς 1.000.¹⁷ Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ μειωθεῖ σταδιακὰ κατὰ τὶς ἐπόμενες δεκαετίες, μὲ ἀποτέλεσμα στὰ 1910 νὰ κατοικοῦν στὴν πόλη 590 Ἑλληνες (118 οἰκογένειες).¹⁸

Κατὰ τὰ χρόνια 1831-1856 οἱ Ἑλληνες πάροικοι εἶχαν κατορθώσει, ὥς ἓνα βαθμὸ βέβαια, νὰ θέσουν τὸ ἐμπόριο, ἰδίως ἐκεῖνο τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, ὑπὸ τὸν ἐλεγχό τους,¹⁹ ἐνῶ καὶ τὸ κοινωνικὸ κῦρος τῆς μικρῆς ἀριθμητικὰ ἐλληνικῆς παροικίας ἦταν πολὺ ὑψηλό. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸν παλαιότερο ναὸ τῆς πόλης, τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου (Adormirea Maicii Domnului), ποὺ ἦταν καὶ ὁ καθεδρικός, ἡ θεία λειτουργία τελοῦνταν τόσο στὰ ρουμανικὰ ὅσο καὶ στὰ ἐλληνικά.²⁰ Ἐπιπλέον, στὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα ἦταν, γιὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης, πολλὰ καὶ ἡ ἐπιρροή τους ἀξιόλογη. Ἀπὸ τὸ 1836 καὶ μέχρι τὸ 1876 δίδασκε στὴν πόλη ἐλληνικὰ γράμματα ὁ δάσκαλος Δανιήλ, ἐνῶ, παράλληλα μὲ ἓνα κρατικὸ ρουμανικὸ σχολεῖο καὶ δύο ἰδιωτικὰ, λειτουργοῦσαν, τὸ διάστημα 1840-1848, δύο ἐλληνικὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα. Τέλος, ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ 1847 ἰδρύθηκε, μὲ τὴν ἐνίσχυση τοῦ διοικητῆ τῆς πόλης, τὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο τοῦ Κωνσταντίνου Κόκκινου, μέλους τῆς ἐλληνικῆς παροικίας.²¹

Τὸ ἐλληνικὸ κράτος μᾶλλον ἄργησε νὰ συνειδητοποιήσει τὴν οἰκονομικὴ σημασία τῆς ἐλληνικῆς ἐγκατάστασης στὸ Τζιούρτζιου καὶ νὰ φροντίσει νὰ ἔχει ἐπαρκὴ διπλωματικὴ ἀντιπροσώπευση. Ὡστόσο, μὲ βεβαιότητα ἀπὸ τὸ

Histoire, τ. I, Ἀθήνα 1985, σ. 91-105. Γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παροικία στὴ Βραΐλα ἐτοιμάζουμε διδακτορικὴ διατριβή.

16. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὅ.π., σ. 148.

17. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὅ.π., σ. 191, Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὅ.π., σ. 147.

18. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὅ.π., σ. 209-210.

19. Στὸ ἴδιο, σ. 101-102.

20. Στὸ ἴδιο, σ. 191.

21. Στὸ ἴδιο, σ. 201-202.

1849, και ίσως και από νωρίτερα, υπήρχε στην πόλη προξενικό πρακτορείο.²² Πολύ σύντομα όμως διέκοψε τη λειτουργία του, καθώς το 1856 ο «Διευθύνων Γραμματεὺς» τοῦ Γενικοῦ Προξενείου στὸ Βουκουρέστι ἐνημέρωνε τὸ Ὑπουργεῖο ὅτι ἡ σύσταση προξενικοῦ πρακτορείου «θέλει ἀποβῆ ὠφελιμωτάτη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ναυτιλίαν μας».²³ Ἀκόμη καὶ τὸ 1860 δὲν υπήρχε στὴν πόλη παρὰ ἓνας προξενικός ὑπάλληλος καὶ ἡ σύσταση τοῦ ὑποπροξενείου καθυστέρησε μέχρι τὸ 1868.²⁴ Πάντως, ἡ παρουσία τοῦ ἐλληνικοῦ προξενικοῦ πρακτορείου ἀρχικὰ καὶ τοῦ ὑποπροξενείου ἀργότερα συνετέλεσε στὸ νὰ ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος πόλος γιὰ τοὺς Ἑλλήνες τῆς πόλης, ἓνας πόλος τοῦ ὁποίου, ὥστόσο, δὲν μπορούμε νὰ καθορίσουμε μὲ ἀκρίβεια τὴν ἐπίδραση στὴ ζωὴ τῆς παροικίας.

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέρθηκαν καθίσταται σαφές ὅτι ἡ ἐλληνικὴ παροικία, χάρις στὴν οικονομικὴ δύναμη πολλῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ στὴν ἐπιρροή τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, ἦταν καλὰ ἐνσωματωμένη στὸν κοινωνικὸ ἴστό τῆς πόλης. Ὡστόσο, ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1860 οἱ Ἑλλήνες προσπάθησαν νὰ ὀριοθετήσουν θεσμικὰ τὴ θέση τους, δηλαδὴ νὰ συστήσουν κοινότητα, νὰ οἰκοδομήσουν ἐλληνικὸ ναὸ καὶ νὰ ὀργανώσουν κοινοτικὰ σχολεῖα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνέργειες πραγματοποιήθηκαν σὲ πολὺ σύντομο χρονικὸ διάστημα, οὐσιαστικὰ στὰ ἔτη 1863-1864.²⁵

Ἡ σύσταση τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας, πὺλ συμπίπτει χρονικὰ μὲ τὴν ἴδρυση τῶν δύο σημαντικότερων ἐλληνικῶν κοινοτήτων στὴ Ρουμανία, τοῦ Γαλατσίου καὶ τῆς Βραΐλας, συνδέεται μὲ τὴν πολιτικὴ πὺλ ἀκολουθήσε ὁ πρῶτος ἡγεμόνας τῶν «Ἐνωμένων Ρουμανικῶν Ἡγεμονιῶν» Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), τόσο εἰδικότερα ἔναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅσο καὶ γενικότερα ἔναντι τῶν Ἑλλήνων.²⁶ Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ πρίγκιπας προσπά-

22. Ἑλένη Δ. Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας κατὰ τὸ διάστημα 1835-1878. Συμβολὴ στὴν ἱστορία του ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἐλληνικῶν πηγῶν», *Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας* 26 (1983) 53.

23. Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία (ἐφεξῆς ΙΑΥΕ/ΚΥ), φάκ. 36/5, 1856, Κ. Φωστηρόπουλος, Διευθ. Γραμματεὺς Προξενείου Βουκουρεστίου πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 143 (ἀρ. πρωτ. 1832), 2 Μαρτίου 1856.

24. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1860, Πλοίαρχοι Ἑλλήνες πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 5829, καὶ ὁ.π., φάκ. 36/5, 1868, Περβέλης, Ὑποπρόξενος Γιουργίου πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 3 (ἀρ. πρωτ. 4926), 11 Ἰουνίου 1868. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὥστόσο ὅτι τὸ 1865 τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀποπειράθηκε νὰ συστήσει ὑποπροξενεῖο στὸ Τζιουρτζίου, ἀλλὰ συνάντησε τὴν ἀρνηση τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1865, Π. Δεληγιάννης, Πρέσβυς στὴν Κωνσταντινούπολη πρὸς Πρόξενο Βραΐλας, ἀρ. 4167 (ἀρ. πρωτ. 9714), 18 Νοεμβρίου 1865. Πβ. καὶ Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς», ὁ.π., σ. 53.

25. Βλ. κυρίως Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 190-192 καὶ Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-148.

26. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὸν Cuza εἶναι πολὺ μεγάλη· ἐδῶ θὰ περιοριστοῦμε μόνο σὲ

θησε να θέσει υπό κρατικό έλεγχο τὰ λεγόμενα «άφιερωμένα» μοναστήρια, δηλαδή τὰ μετόχια τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους στίς ἡγεμονίες, καὶ τὴν τεράστια περιουσία ποὺ κατεῖχαν.²⁷ Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἐντάσσεται βέβαια καὶ τὸ ἡγεμονικὸ διάταγμα τῆς 21ης Μαρτίου 1863 μὲ τὸ ὁποῖο καθοριζόταν ὅτι «σὲ ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες τοῦ κράτους τὰ ἱερὰ μυστήρια θὰ τελοῦνται ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς μόνο στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα».²⁸ Αὐτὸ τὸ διάταγμα στάθηκε μᾶλλον ἡ ἀφορμὴ γιὰ ὀρισμένες ἐλληνικὲς παροικίες γιὰ νὰ προχωρήσουν στὴ συγκρότηση κοινοτικῶν θεσμῶν καὶ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ οἰκοδομήσουν ἐλληνικοὺς ναοὺς. Ἄλλωστε, πάρα πολλὰ μέτρα τοῦ Ρουμάνου ἡγεμόνα εἶχαν χαρακτήρα «ἐθνικὸ», καθὼς στόχευαν στὴ συγκρότηση ἑνὸς συγκεντρωτικοῦ «ρουμανικοῦ» κράτους, περιορίζοντας τὰ δικαιώματα καὶ τὴ δυνατότητα ἐπέμβασης τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στίς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις τῆς χώρας. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἡ συνεχιζόμενη προσπάθεια τῆς Ρουμανίας νὰ περιορίσει τὶς ἀρμοδιότητες τῶν προξένων καὶ τῶν ὑποπροξένων τῶν ξένων κρατῶν ἀναμφίβολα ὥθησε τοὺς Ἕλληνες στὸ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ ἐνισχύσουν θεσμικὰ τὴ θέση τους.²⁹

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Τζιούρτζιου, μὲ πρωτοβουλία τοῦ, πελοποννησιακῆς καταγωγῆς, ἐνοικιαστῆ ἀγροκτημάτων, μεγαλέμπορου καὶ ἐφοπλιστῆ Δημητρίου Πουλόπουλου ἡ, μᾶλλον πρόσφατα συγκροτημένη,³⁰ ἐλληνικὴ κοινότητα ὑπέβαλε αἴτηση, στίς ἀρχὲς τοῦ 1863, ἡ ἴσως λίγο νωρίτερα, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας, ζητώντας νὰ τῆς ἐπιτραπῇ νὰ οἰκοδομήσει ἐκκλησία ὅπου ἡ θεία λατρεία θὰ ἐτελεῖτο στὰ ἐλληνικὰ καὶ ἀπὸ Ἕλληνες ἱερεῖς. Ἡ αἴτηση ἔγινε ἀποδεκτὴ μὲ τὸ ἡγεμονικὸ χρυσόβουλλο τῆς 15ης Μαΐου, ἐνῶ ἡ ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου

ὀρισμένες βασικὲς μελέτες: L. Boicu, Gh. Platon, Al. Zub (ed.), *Cuza Vodă in memoriam*, Ἰάσιο 1973, Gerald J. Bobango, *The Emergence of the Romanian National State*, Boulder-New York 1979, Paul E. Michelson, *Romanian Politics 1859-1871. From Prince Cuza to Prince Carol*, Ἰάσιο 1998.

27. Bobango, *The Emergence*, ὁ.π., σ. 142-158, Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian State*, ὁ.π., σ. 130-142. Γιὰ μία προσέγγιση ποὺ ἀναλύει τὸ ζήτημα καὶ μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου βλ. Δημήτρης Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση καὶ ἐκκοσμίκευση. Πρὸς μία ἀνασύνθεση τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν 19ο αἰῶνα*, Ἀθήνα 2003, σ. 185-193.

28. Bobango, *The Emergence*, ὁ.π., σ. 150-151 καὶ Filip, *Comunitatea greacă din Brăila, 1864-1900*, Βραῖλα 2004, σ. 11.

29. Mircea Malita, «A century of political and diplomatic action for the abolition of the consular jurisdiction in Romania», *Revue Roumaine d'Histoire*, VI (1967) 596-600.

30. Σύμφωνα μὲ τὸν Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., 202, ἡδη ἀπὸ τὸ 1860 λειτουργοῦσε ἐγκεκριμένο ἀπὸ τὴ Σχολικὴ Ἐφορία κοινοτικὸ σχολεῖο, ὥστόσο τὸ συγκεκριμένο σχολεῖο ἦταν ἰδιωτικὸ, σύμφωνα μὲ τὶς προξενικὲς ἀναφορὲς «ἰδιοσυντήρητον», βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιάβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872, f. 1^η.

ἐκδόθηκε δύο μέρες ἀργότερα.³¹ Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου ἔτους τέθηκε ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», πὺ ἐγκαινιάστηκε στίς 12 Δεκεμβρίου 1864.³² Κατὰ τὴν ἴδια περίοδο εἶχαν συσταθεῖ δύο ἐλληνικά σχολεῖα, ἓνα ἀρρεναγωγεῖο ὑπὸ τῇ διεύθυνση τοῦ κυπριακῆς καταγωγῆς Στέφανου Σολομωνίδη καὶ ἓνα παρθενγωγεῖο ὑπὸ τῇ διεύθυνση τῆς Μοσχούλας Δούκα, ἀλλὰ κανένα ἀπὸ τὰ σχολεῖα αὐτὰ δὲν ἦταν κοινοτικό, μολονότι βέβαια καὶ τὰ δύο ὑποστηρίζονταν ἀπὸ σημαντικά μέλη τῆς κοινότητος.³³

Στίς 17 Δεκεμβρίου 1864, λίγες μέρες μετὰ τὴν ἀποπεράτωση τῆς ἀνέγερσης τῆς ἐκκλησίας, συντάχθηκε καὶ ὁ, ἐξαιρετικά συνοπτικὸς καὶ ἀποτελούμενος ἀπὸ 24 μόλις ἄρθρα, κανονισμὸς τοῦ ἐλληνικοῦ ναοῦ τοῦ «Γεωργίεβου», πού, ἀνέκδοτος, ὅσο γνωρίζω, ὡς τώρα, ἀπόκειται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τοῦ ἐλληνικοῦ Ὑπουργεῖου Ἐξωτερικῶν.³⁴ Στὸν κανονισμό, πὺ ὑπογράφεται ἀπὸ πέντε μέλη τῆς «ἐφορίας», ὀρίζεται ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς θείας λατρείας θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἐλληνική, περιγράφεται ὁ τρόπος ἐκλογῆς τῆς πενταμελοῦς ἐφορίας καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐφόρων.³⁵ Ἐπιπλέον, ἀναφέρεται ὅτι ἡ θητεία τῆς ἐφορίας ἦταν ἐνιαύσια καὶ ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ ἀνώτερη ἀρχὴ τῆς κοινότητος εἶχε τὴν ὑποχρέωση νὰ συστήσει «ἐλληνικὸν σχολεῖον καὶ Νοσοκομεῖον».³⁶

Ἐξχωριστὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ἄρθρα 10 καὶ 19. Στὸ μὲν πρῶτο τονίζονταν ὅτι τρία ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐφορίας, δηλαδὴ ἡ πλειοψηφία, ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νὰ εἶναι Ἕλληνες ὑπῆκοι, ἐνῶ στὸ ἄρθρο 19 καθοριζόταν ὅτι σὲ περίπτωση ἐνδοκοινοτικῆς διαμάχης ἀνώτερος διαιτητὴς ἦταν τὸ ἐλληνικὸ προξενεῖο ἢ κάποια ἄλλη ἀρχή, πὺ δὲν ὀριζόταν ὡστόσο. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι παραπλήσια ἄρθρα δὲν ὑπάρχουν οὔτε στὸν κανονισμό τῆς κοινότητος τοῦ Γαλατσίου, τοῦ 1864, οὔτε σὲ ἐκεῖνον τῆς Βραΐλας, τοῦ 1870,³⁷ καὶ συνεπῶς μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλης, πιθανότατα Ἕλληνες ὑπῆκοι, ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν τὸν «ἐλληνικὸν» χαρακτήρα τῆς

31. Streit, *Mémoire*, ὁ.π., σ. 9 καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-148. Πβ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872.

32. Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 148.

33. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 202. Πβ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1868, Ἕλληνες Γιουργιόβου, πρὸς Χ. Τρικούπη, Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 1659, 12 Δεκεμβρίου 1867. Βλ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872, ὅπου ἀναλυτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ ἐλληνικά σχολεῖα τῆς πόλης.

34. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβῳ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδητῶν Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» στὸ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν ναῶν», ἀρ. πρωτ. 7152, 28 Ἰουλίου 1872.

35. Στὸ ἴδιο, ἄρθρα 5-8 καὶ 19-21.

36. Στὸ ἴδιο, ἄρθρα 9 καὶ 23.

37. Πβ. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Γαλατσίῳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος*, χ.τ., χ.χ., καὶ *Κανονισμὸς*

κοινότητας, και κυρίως τους δεσμούς της με το ελληνικό κράτος.

Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση, νομίζω, μᾶς ὁδηγεῖ καὶ ἡ ἐμπλοκὴ τοῦ πρίγκιπα Γρηγόριου Ὑψηλάντη στὴν ἀνέγερση τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ τὴ διοίκηση τῆς κοινότητος. Ὅπως διαφαίνεται τόσο ἀπὸ τὸν κανονισμό, ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές,³⁸ ὁ ναὸς οἰκοδομήθηκε χάρις καὶ στὴ σημαντικὴ χορηγία τοῦ πρίγκιπα Γρηγόριου Ὑψηλάντη. Ὁ πρίγκιπας, ποὺ ἦταν γιὸς τοῦ Γρηγόριου Ὑψηλάντη, νεώτερου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη, εἶχε ἀξιοσημεῖωτη κτηματικὴ περιουσία στὴν περιοχὴ τῆς Ζίμνιτσα (Zimnita), στὸ γειτονικὸ νομὸ τοῦ Τελεορμάν (Teleorman), ἐνῶ ἦταν ἐπίσης καὶ ἓνας σημαντικώτατος διπλωμάτης τῆς Ἑλλάδας, προσωπικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλεῖ Γεωργίου στὸν ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας Κάρολο, τὸ 1866.³⁹ Σὲ ἐκείνη τὴν ἀποστολὴ εἶχε συνεργαστεῖ μετ' Ἑλλήνες ὁμογενεῖς γιὰ τὴ σύσταση ἐνὸς τυπικὰ «φιλανθρωπικοῦ», ἀλλὰ οὐσιαστικὰ πολιτικοῦ συλλόγου μετ' ὁπλοὺς τὴν ἐνίσχυση τῆς Κρητικῆς Ἐπανάστασης.⁴⁰ Λίγο ἀργότερα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1867, διορίστηκε πρεσβευτὴς στὴ Βιέννη καὶ στὸ Βερολίνο καὶ μέχρι τὸ θάνατό του, τὸ 1886, ἀσκοῦσε σημαντικὴ ἐπιρροή σὲ αὐλικοὺς καὶ κυβερνητικοὺς κύκλους στὴν Ἀθήνα.⁴¹

Ἐπιπλέον, ὁ Ὑψηλάντης ἦταν, σύμφωνα μετ' ὸν κανονισμό, ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς κοινότητος, καὶ ἡ ἐφορία εἶχε τὴν ὑποχρέωση νὰ τοῦ ἀποστέλλει μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας της τὸ «λογαριασμόν» της.⁴² Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ καθήκοντά του δὲν καθορίζονταν μετ' ἀσφήνεια, μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε ὅτι χάρις στὴ θέση τοῦ πρίγκιπα τὸ ἐλληνικὸ κράτος ἀσκοῦσε μιὰ ἔμμεση ἐπίδραση στὴ διοίκηση τῆς κοινότητος, ποὺ τὴν καθιστοῦσε ἄλλωστε σαφῶς ἰσχυρότερη

τῆς ἐν Βραίλα Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν Βραίλα, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Τὸ Τρίγωνον» Πλατεία Ἀρχιεπισκόπου Μιχαήλ, 1870. Ὁ Κανονισμὸς τῆς κοινότητος τοῦ Γαλατσίου εἶχε συνταχθεῖ στὶς 19 Ἰανουαρίου 1864, βλ. ὁ.π., σ. 5.

38. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβω τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδημῶν Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», προοίμιο. Ὁ Γρηγόριος Ὑψηλάντης ἔδωκε 500 χρυσὰ νομίσματα, ὁ Χῖος μεγαλέμπορος καὶ ἐφοπλιστὴς Ὁδυσσεὺς Νεγρεπόντης 200, ἐνῶ οἱ προεξάρχοντες τῆς παροικίας ἀπὸ 50 μέχρι 100 ἔκαστος, βλ. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίαι τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 148.

39. Constantin N. Velichi, «Les relations roumano-grecques durant la période 1866-1879», *RESEE* VIII/3 (1970) 527-528.

40. Dumitru Limona, «'Asociația centrală filantropică din Dacia'', 1866 (Κεντρικὸς Φιλανθρωπικὸς Σύλλογος ἐν Δακίᾳ)», μετὰφρ. Ἀ. Ἐ. Καραθανάση, *Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία*, τόμ. II, 1974, Παράρτημα, σ. 285-298.

41. Eugène Rangabe, *Livre d'or de la noblesse phanariote en Grèce, en Roumanie, par un Phanariote*, Ἀθήνα 1898, σ. 156 καὶ Γεώργιος Σ. Λάιος, *Σίμων Σίνας*, Ἀθήνα 1972, σ. 200-203. Βλ. ἐπίσης Γ. Β. Δερτιλῆς, *Τὸ ζήτημα τῶν τραπεζίων (1871-1873). Οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαμάχη στὴν Ἑλλάδα τοῦ 19οῦ αἰῶνα*, Ἀθήνα 1989, σ. 113, 136-137.

42. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβω τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδημῶν Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», ἀρθρὸ 15.

τὸ ἄρθρο 19 ποὺ ἀναφέραμε. Ὡστόσο, φαίνεται ὅτι ἀπὸ πολὺ νωρίς, ἤδη ἀπὸ τὸ 1865, οἱ Ἕλληνες ἀρόικοι ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν ἀκόμη περισσότερο τοὺς δεσμούς τοὺς μὲ τὴν Ἑλλάδα, (ἀφιερώνοντας) τὸ νὰ στὸ ἐλληνικὸ κράτος. Τότε, ὥστόσο, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν εἶχε κάποιο ἀποτέλεσμα.⁴³

Εἶναι πιθανότατο ὅτι, παρὰ τὴ γοργὴ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ, τὴ σύνταξις τοῦ κανονισμοῦ ἀλλὰ καὶ τὴ σύσταση καὶ λειτουργία δύο τουλάχιστον ἐλληνικῶν σχολείων, ἡ κοινότητα δὲν πρέπει νὰ αἰσθανόταν ἰδιαίτερα κατοχυρωμένη ὡς πρὸς τὴ θεσμικὴ τῆς θέσις. Μολονότι ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία εἶχε ἀνεγερθεῖ μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ρουμανικοῦ Ὑπουργείου Ἐκπαιδευσεως καὶ Ὁρησκευμάτων, καὶ μετὰ ἀπὸ ἡγεμονικὸ διάταγμα, ὅπως ἄλλωστε ἀναφερόταν ἐμφαντικὰ καὶ στὸν κανονισμό, δὲν ὑπῆρχε κάποια σαφὴς νομικὴ κατοχύρωση καὶ δὲν ἔλειπαν πιέσεις ἐκ μέρους τῶν πολιτικῶν καὶ κυρίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς πόλης.⁴⁴ Νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ρουμανικὴ κυβέρνησις δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τίς ἐλληνικὲς κοινότητες ὡς νομικὰ πρόσωπα, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία τοῦ Τζιούρτζιου ἔφερε «τίτλον ἴδιον», δηλαδὴ τίτλο ἰδιοκτησίας κάποιου ὁμογενῆ.⁴⁵ Ὅπως ἄλλωστε εἶχε ἀναφέρει ὁ ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας Boerescu στοὺς ἐκπροσώπους μιᾶς ἄλλης ἐλληνικῆς κοινότητος, ἐκείνη τῆς Βραΐλας: «κατὰ τὸν Ἀστυκὸν Νόμον τοῦ Κράτους, δὲν ἀναγνωρίζονται ξένα σωματεῖα φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν Κοινότης, ἰδρυμένα ἐν Ρουμανίᾳ».⁴⁶ Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκκλησία δὲν μπορούσε παρὰ νὰ εἶναι ἰδιωτικὴ, ἰδιοκτησία ὅσων εἶχαν συνεισφέρει γιὰ τὴν ἀνέγερσίν της.

Τὰ χρόνια μετὰ τὴν οἰκοδόμησις τῆς ἐκκλησίας οἱ Ἕλληνες τῆς πόλης περιορίστηκαν στὸ νὰ πιέσουν τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησις νὰ συστήσῃ ὑποπροξενεῖο στὸ Τζιούρτζιου, ποὺ θὰ προστάτευε τὰ συμφέροντά τους.⁴⁷ Μετὰ τὴ σύσταση

43. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 28 Ἰουλίου 1872. Ὁ φάκελος περιλαμβάνει καὶ ἔγγραφα γιὰ τὴν προσπάθειαν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἰσμαηλίου νὰ θέσουν τὴν ὑπὸ ἀνέγερσιν ἐκκλησίαν τοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως.

44. Πβ. ὁ.π. Οἱ πιέσεις ἐπικεντρώνονταν κυρίως στὸ θέμα τῆς «μνημόνευσης» τοῦ ἑλλήνα βασιλιᾶ στὶς ἐκκλησιαστικὰ ἀκολουθίες. Οἱ ρουμανικὲς ἐκκλησιαστικὲς καὶ πολιτικὲς ἀρχὲς ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε πρῶτα νὰ μνημονεῦται ὁ Ρουμάνος ἡγεμόνας Κάρολος καὶ κατόπιν ὁποιοσδήποτε ἄλλος βασιλιάς ἢ ἡγεμόνας. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 29/5β, 1890, «Ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι εἰς Ρουμανίαν».

45. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβῳ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδημένου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», προοίμιο.

46. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Ἐ. Μαυρομάτης, Ὑποπρόξενος Βραΐλας, πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 185 (ἀρ. πρωτ. 5771), 20 Μαΐου 1875. Τὸ παράθεμα εἶναι ὑπογραμμισμένο στὸ ἔγγραφο.

47. Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ ἐπιστολὴ 81 Ἑλλήνων τοῦ Τζιούρτζιου στὸ Χαρίλαο Τρικούπη, Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπου ὑπογραμμίζεταν ἡ ἐμπορικὴ σημασία τοῦ «Γεωρ-

του ὑποπροξενείου, τὸ 1868, ὁ Ἑλληνας διπλωματικός ὑπάλληλος φαίνεται ὅτι σὲ κάποιες περιπτώσεις ἀντιπροσώπευε τὴν κοινότητα ἀκόμη καὶ ἐνώπιον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐνῶ συντόνιζε καὶ τὶς ἐνέργειες τῶν παροίκων σύμφωνα καὶ μὲ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης.⁴⁸

Παρὰ ταῦτα, φιλοδοξία τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλης παρέμενε νὰ θέσουν τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ παραρτήματά της ὑπὸ τὴν προστασία τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1872, μετὰ καὶ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ ὑποπρόξενου Π. Θ. Πύργου, δύο ἀπὸ τὰ βασικότερα μέλη τῆς κοινότητας, ὁ ἔμπορος Ἀ. Μικραλόπουλος καὶ ὁ ἐπίτροπος Δ. Πουλόπουλος, συγκέντρωσαν τὶς ὑπογραφές τῶν περισσοτέρων μελῶν της καὶ συνέταξαν ἀναφορὰ πρὸς τὸν ὑποπρόξενο, μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀνακοίνωναν τὴν ἐπιθυμία τους νὰ θέσουν, «ἀμετακλήτως», τὸ νὰ ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ κυριότητα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.⁴⁹ Στις 23 Ἰουλίου τοῦ 1872 ἡ γενικὴ συνέλευσις τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας ἐνέκρινε αὐτὴν τὴν «ἀφιέρωση».⁵⁰ Δὲν ἔλειπαν ὥστόσο καὶ ἀντιδράσεις ἀπὸ μία μερίδα τῶν ὁμογενῶν, ποὺ θεωροῦσαν ὅτι ἡ ἀφιέρωση δὲν θὰ γινόταν δεκτὴ ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησις, γεγονὸς ποὺ θὰ ὀδηγοῦσε σὲ ἀκόμη μεγαλύτερη ἐπέμβασις τοῦ ρουμανικοῦ κράτους καὶ ἀποδυνάμωσις τῆς αὐτονομίας τῆς κοινότητας.⁵¹ Γιὰ νὰ ἐξουδετερώσει αὐτὲς τὶς ἀντιδράσεις, ὁ Ἑλληνας ὑποπρόξενος δέχτηκε νὰ ἔχει ρόλο καθαρὰ ἐποπτικό, καὶ νὰ συνεχίσει ἡ κοινοτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ διαχειρίζεται τὰ τῆς ἐκκλησίας ὅπως καὶ παλαιότερα.⁵²

Τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, πρὸς μεγάλη ἀπογοήτευσιν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Τζιουρτζιου, καθυστέρησε νὰ ἀπαντήσῃ καὶ μόλις τὸ 1874 καὶ μετὰ ἀπὸ νέες ἀναφορές τοῦ Ἀλέξανδρου Λεονάρδου, ὑποπρόξενου τῆς πόλης, ἀλλὰ καὶ τοῦ γενικοῦ προξένου Ρουμανίας Κλέωνα Ραγκαβῆ, παρακινήθηκε νὰ ἀναθέσῃ στὸ ἐλληνικὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως νὰ

γίβου», τὰ ἔργα τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας (ἐκκλησία, σχολεῖο) καὶ ἡ ἔλλειψις προστασίας ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ κράτος. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1868 Ἑλληνες Γιουργιόβου πρὸς Χ. Τρικούνη, Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 1659, 12 Δεκεμβρίου 1867.

48. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1869, Ι. Μ. Ἰωαννίδης, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 203 (ἀρ. πρωτ. 8322), 13 Νοεμβρίου 1869.

49. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», συνημμένο ἀντίγραφο τῆς ἐπιστολῆς 124 Ἑλλήνων τοῦ Τζιουρτζιου, ἐκ τῶν ὁποίων 4 ἐπίτροποι, πρὸς τὸν Ἕλληνα Ὑποπρόξενο, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 10 Ἰουνίου 1872.

50. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, συνημμένο ἀντίγραφο τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 23 Ἰουλίου 1872. Τὸ πρακτικὸ ὑπογράφουν 39 μέλη τῆς κοινότητας καὶ 2 ἐπίτροποι.

51. Ἡ γέτης αὐτῆς τῆς ὁμάδας ἦταν ὁ Ἑλληνας ὑπὸ ἡγεμονίᾳ Δημητρίου, ἐπίτροπος τῆς κοινότητας. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 28 Ἰουλίου 1872.

52. Στὸ ἴδιο.

έρευνήσει ἂν εἶναι δυνατὴ ἡ «ἀφιέρωση» τοῦ ναοῦ στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο.⁵³

Τὸ Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν, ὥστόσο, δὲν ἦταν σίγουρο ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῆς «δωρεᾶς», δηλαδὴ τῆς ἀφιέρωσης τοῦ ναοῦ, ἦταν «ἀσφαλής», καθὼς οἱ ἑλληνικὲς κοινότητες στὴ Ρουμανία δὲν ἦταν ἀναγνωρισμένες ὡς «ἠθικὰ πρόσωπα» ἀπὸ τὴν τοπικὴ κυβέρνηση. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρότεινε στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν νὰ προχωρήσει σὲ ἀπευθείας διαπραγματεύσεις μὲ τὴν κυβέρνηση τοῦ Βουκουρεστίου προκειμένου νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ δωρεά, ἢ τουλάχιστον νὰ ἔχει προηγηθεῖ θετικὴ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα ἀπόφαση ρουμανικοῦ δικαστηρίου.⁵⁴ Αὐτὴν τὴ γνώμη συμμερίζονταν καὶ οἱ σύμβουλοι τοῦ Ὑπουργείου, δηλαδὴ ὁ πρωτοπρεσβύτερος, καθηγητῆς τῆς θεολογικῆς σχολῆς, Π. Ρομπότης καὶ οἱ καθηγητὲς τῆς νομικῆς Π. Καλλιγᾶς καὶ Γ. Ι. Ράλλης.⁵⁵ Ὡς ἐκ τούτου, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀποφάσισε νὰ θεμελιώσκει, ἀπὸ νομικὴ σκοπιὰ, ἰσχυρότερα τὴ θέση του καὶ γι' αὐτὸ ἀποδέχτηκε τὴν πρόταση τοῦ ἑλλήνα ὑποπροξένου στὴ Βραίλα, ὅπως καὶ τοῦ γενικοῦ προξένου στὸ Βουκουρέστι, νὰ συσταθεῖ ἐπιτροπὴ νομομαθῶν, ἀποτελούμενη καὶ ἀπὸ ξένους νομικούς, ἀποψη μὲ τὴν ὁποία συμφωνοῦσε καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν.⁵⁶

Δὲν εἶναι σαφὲς τελικὰ ἂν οἱ στόχοι τῆς κοινότητος, νὰ «ἐξασφαλίσει» δηλαδὴ τὴν αὐτονομία της, ἐντάσσοντας τὸ ναὸ στὸ «δίκαιο τῶν ἐθνῶν», δηλαδὴ στὸ πλαίσιο τοῦ διεθνοῦς καὶ ὄχι τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, εὐοδώθηκαν. Ἄλλωστε, τὸ πρόβλημα δὲν εἶχε λυθεῖ, καθὼς ἡ ἀποδοχὴ τῆς δωρεᾶς ἦταν μονόπλευρη καὶ χωρὶς νὰ ἔχει προηγηθεῖ ἀναγνώριση τῆς κοινότητος ἐκ μέρους τῆς ρουμανικῆς κυβέρνησης. Μὲ τὴν ἀνεξαρτητοποίηση τῆς Ρουμανίας οἱ πιέσεις ἐκ μέρους κυρίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν⁵⁷ ἐντάθηκαν καὶ κάποιοι Ἕλληνες

53. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1, 1874, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Ἀλέξανδρος Α. Λεονάρδος, Ὑποπρόξενος Γιουργέβου, πρὸς Κλέωνα Ραγκαβῆ, Γενικὸ Πρόξενο Ρουμανίας, ἀρ. 376 (ἀρ. πρωτ. 7851), 22 Σεπτεμβρίου 1874 καὶ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν, ἀρ. 7851, 30 Νοεμβρίου 1874.

54. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 9574 (ἀρ. πρωτ. 551), 15 Ἰανουαρίου 1875.

55. Στὸ ἴδιο, «Γνωμοδότησις» τῶν Π. Ρομπότῃ, Π. Καλλιγᾶ καὶ Γ. Ι. Ράλλῃ πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἀρ. πρωτ. 825, 25 Ἰανουαρίου 1875.

56. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ ἑλληνικῶν ναῶν», Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 5489, 27 Ἰουνίου 1875. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἶχε προηγηθεῖ καὶ ἡ ἐξαριετικὰ ἀναλυτικὴ ἐκθεση τοῦ ἑλλήνα ὑποπροξένου Βραίλας Ἐ. Μαυρομμάτης, ποὺ ἀναφερόταν ὥστόσο κυρίως στὸ θέμα τοῦ νομικοῦ καθεστώτος τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν Βραίλας καὶ Ἰσμαηλίου. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ ἑλληνικῶν ναῶν», Ἐ. Μαυρομμάτης, Ὑποπρόξενος Βραίλας πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 185 (ἀρ. πρωτ. 5771), 20 Μαΐου 1875.

57. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 5/1, 1884, Α. Λεονάρδος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 27 (ἀρ. πρωτ. 1482), 29 Ἰανουαρίου 1884. Ὁ Ὑποπρόξενος

ζήτησαν και έλαβαν τη ρουμανική ύπηκοότητα.⁵⁸ Επιπλέον, η κατάργηση του ελληνικού υποπροξενείου στέρησε από τους Έλληνες της πόλης και την προστασία που λάμβαναν από τις ελληνικές διπλωματικές αρχές.⁵⁹ Η λύση στο πρόβλημα δόθηκε μόνο στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν με το πρωτόκολλο που επισυνάφθηκε στην έλληνορουμανική εμπορική σύμβαση της 19ης Δεκεμβρίου του 1900 αναγνωρίστηκε και από τη ρουμανική κυβέρνηση η ελληνική κοινότητα του Τζιούρτζιου.⁶⁰

Όπως και στο Τζιούρτζιου, έτσι και στην Τούλτσα η ελληνική εγκατάσταση είχε τις ρίζες της στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που προκάλεσε ο ρωσοτουρκικός πόλεμος των ετών 1828-1829 και η συνθήκη της Αδριανούπολης. Η Τούλτσα ήταν ένα λιμάνι στο βόρειο τμήμα της περιοχής της Δοβρουτσάς, στο δέλτα του Δούναβη, υπό οθωμανική διοίκηση ήδη από το 1417. Η πόλη είχε καταστραφεί κατά τη διάρκεια των ρωσοτουρκικών πολεμικών συγκρούσεων και η περιοχή είχε έρημωθεί, καθώς ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, κυρίως των ορθοδόξων, είχε καταφύγει είτε στις Ηγεμονίες είτε στη Ρωσία, αλλά πολύ σύντομα η πόλη ανοικοδομήθηκε και γνώρισε, κατά τις επόμενες δεκαετίες, μια κάποια οικονομική ανάπτυξη, που σχετιζόταν φυσικά με την αύξηση του εμπορίου σιτηρών τόσο προς την Κωνσταντινούπολη, όσο και προς τη Δυτική Ευρώπη, μία εξέλιξη που γνώρισαν και άλλα αστικά κέντρα σε Βλαχία και Δοβρουτσά.⁶¹ Η ίδρυση, στις αρχές της δεκαετίας του 1840, ναυπηγοεπισκευαστικών βιοτεχνιών ήταν ένας άλλος παράγοντας που συνετέλεσε στην ανάπτυξη της οικονομίας.⁶² Μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο και την υπογραφή της συνθήκης των Παρισίων η πόλη, όπως άλλωστε και όλη η Δοβρουτσά, όπου ιδρύθηκαν πολλά νέα αστικά κέντρα (Medgidie, Mahmudie), έτυχε ιδιαίτερης μέριμνας εκ μέρους των οθωμανικών αρχών, για προφανείς

ανάφεται στις ενέργειες των Ρουμάνων πρωθυερέων της πόλης να επιβάλουν τον έλεγχο τους στην ελληνική εκκλησία.

58. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 11, 1884, Α. Λεονάρδος, Υποπρόξενος Γιορργιάβου, προς Υπουργείο Έξωτερικών, άρ. 38 (άρ. πρωτ. 1788), 16 Φεβρουαρίου 1884.

59. ΙΑΥΕ/ΚΥ, Α.Α.Κ./Ηα, 1889, «Περὶ ἀνασυστάσεως καταργηθέντος ὑποπροξενείου εἰς Γιούργεβον».

60. Streit, *Mémoire*, ό.π., σ. 27-28.

61. Για τους Έλληνες στην Τούλτσα βλ. Κουρελάρου, *Οί Έκκλησίες τῶν Ελλήνων*, ό.π., σ. 26-29 και Victor Henrich Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, Βουκουρέστι 2005. Η βιβλιογραφία γενικότερα για τη Δοβρουτσά είναι πολύ φτωχή, βλ. ὡστόσο Andrian Rădulescu-Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Κωνσταντζα 1998, σ. 273-329, ὅπως και τὴν παλαιότερη, και ἄρκετὰ πολεμικὴ ἐργασία τοῦ Α. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja. Aperçu historique et ethnographique*, Βέρνη 1919.

62. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, ό.π., σ. 23-25 και κυρίως Tudor Mateescu, «Constructii navale la Tulcea înainte de 1877», *Peuce* 9 (1984) 395-400.

στρατηγικούς λόγους, ενώ η ίδρυση της Εύρωπαϊκής Επιτροπής Δουνάβεως διευκόλυνε ακόμη περισσότερο το εμπόριο, καθώς μάλιστα έδρα της Εύρωπαϊκής Αστυνομίας όρίστηκε η Τούλτσα.⁶³

Ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε, κυρίως χάρη στη μετανάστευση, από 6.000 κατοίκους το 1842 σε 25.000 το 1859, ενώ το 1863 καταγράφονται 22.000 και το 1875 39.000.⁶⁴ Όπως σε όλη την περιοχή, ο πληθυσμός της Τούλτσας ήταν εξαιρετικά ανομοιογενής, καθώς κατοικούσαν σ' αυτήν Τοῦρκοι, Ρουμάνοι, Ρῶσοι και κυρίως Βούλγαροι, και σαφώς λιγότεροι Έλληνες, Έβραῖοι, Αρμένιοι και Γερμανοί. Παρά ταῦτα, η έλλειψη ασφαλών στατιστικών στοιχείων δυσκολεύει την εξακρίβωση του αριθμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Σύμφωνα με μιὰ αὐστριακὴ στατιστικὴ τοῦ 1863, οἱ Ἕλληνες τῆς πόλης ἦταν περίπου 1.500, ἀριθμὸς ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ κάποιους μελετητὲς ὑπερβολικός, ἐνῶ ὁ ὑποπρόξενος τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης εἶχε ὑπολογίσει τὸν ἐλληνικὸ πληθυσμό, τὸ 1862, γύρω στὰ 3.000 με 4.000 ἄτομα.⁶⁵ Ἡ πρώτη ὀργανωμένη ἀπογραφὴ, τοῦ 1879, κατέδειξε ὅτι οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς πόλης ἦταν 324, 1,8% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τούλτσας. Ἀκόμη καὶ ἂν θεωρήσουμε τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ὑπερβολικὰ καὶ ἡθελημένα μειωμένο, καθὼς πρόκειται γιὰ ἀπογραφὴ ποὺ πραγματοποιήθηκε μετὰ τὸ ρωσοτουρκικὸ πόλεμο ἀπὸ τὶς ρωσικὲς ἀρχὲς καὶ μᾶλλον ἔτεινε νὰ ὑπερεκτιμᾷ τὸν ἐντόπιον βουλγαρικὸ πληθυσμό, σίγουρα καταδεικνύει μιὰ κάποια μείωση τῶν Ἑλλήνων σὲ σχέση με τὸ παρελθόν.⁶⁶ Ἡ κυρίαρχη ἐθνικὴ ὁμάδα ἦταν ἀναμφίβολα ἡ βουλγαρικὴ, κυρίαρχη τόσο ἀριθμητικὰ, ὅσο καὶ στὸν οἰκονομικὸ καὶ πολιτισμικὸ τομέα.⁶⁷

63. Γιὰ τὴν Ἐπιτροπὴ Δουνάβεως βλ. Ștefan Stanciu, *România și Comisia Europeană a Dunării. Diplomatie, suveranitate, cooperatie internațională*, Γαλάτσι 2002, ὅπου καὶ πλούσια βιβλιογραφία, σ. 355-363. Γενικὰ γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς Δοβρουτσᾶς βλ. Rădulescu-Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, ὁ.π., σ. 309-312.

64. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, ὁ.π., σ. 22, 28-29.

65. Στὸ ἴδιο, σ. 29. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1862, Γ. Α. Λαγκαδάς, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 232 (ἀρ. πρωτ. 4173), 21 Ἰουνίου 1862. Ἐδῶ ἂς ἀναφέρουμε ὅτι λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1866, ὁ Ἕλληνας Ὑποπρόξενος Ἰ. Α. Πηλείδης, ὑπολόγισε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦταν 2.000, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 1500 ἦταν ὑπῆκοοι τοῦ Σουλτάνου, πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1865, Ἰ. Α. Πηλείδης, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 291 (ἀρ. πρωτ. 7188), 23 Αὐγούστου 1866.

66. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, σ. 29, πβ. καὶ G. Ilionu, «Culte în Dobrogea», στὸ *Cinzești ani de viață românească*, Κωνσταντῖνα 2003 (πρώτη ἔκδοση Βουκουρέστι 1928), σ. 604, ποὺ ἀναφέρει 544 Ἕλληνες. Ἀς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι Ἕλληνες διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι ὑπογραμμίζουν, ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1870, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ παροικία ἀντιμετώπιζε σημαντικὰ οἰκονομικὰ προβλήματα, χωρὶς ὥστόσο νὰ ἀναφέρουν μείωση τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀντίθετα στὰ 1875 καταγράφονται 5.000 Ἕλληνες· βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1875, Ι. Σιγαρόπουλος, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 286 (ἀρ. πρωτ. 9259), 2 Ὀκτωβρίου 1875.

67. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja*, ὁ.π., σ. 65-70 καὶ κυρίως St. Romansky,

Τὸ ἐλληνικὸ κράτος φαίνεται ὅτι συνειδητοποίησε σχετικὰ νωρὶς τὴν οἰκονομικὴ-ναυτιλιακὴ σημασίαν τῆς πόλης, μολονότι καθυστέρησε νὰ λάβει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ νὰ προστατέψῃ τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων. Ἦδη ἀπὸ τὸ 1845 ἡ ἐλληνικὴ πρεσβεία στὴν Κωνσταντινούπολη πρότεινε τὴν ἱδρυσην κάποιας προξενικῆς ἀρχῆς, μία πρόταση ποὺ μᾶλλον ἔπεσε στὸ κενό.⁶⁸ Ὡστόσο, οἱ Ἕλληνες ἔμποροι καὶ ναυτικοὶ ποὺ δραστηριοποιοῦνταν στὴν πόλιν ἐνοιωθάν τὴν ἔλλειψη νομικῆς προστασίας καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὅσοι εἶχαν ἰόνια ὑπηκόοτητα, καὶ ἦσαν συνεπῶς προστατευόμενοι τῆς Ἀγγλίας, ζήτησαν, τὸ 1847, νὰ συσταθεῖ, ὅπως καὶ ἔγινε, ἀγγλικὸ ὑποπροξενεῖο.⁶⁹ Ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις περιόρισθη νὰ ἐπιτρέψῃ σὲ κάποιον κάτοικο τῆς Τούλτσας νὰ ἀσκεῖ καθήκοντα προξενικοῦ πράκτορα.⁷⁰ Πάντως, στὶς 28 Ἰουλίου 1855 ἱδρύθηκε ἐν τέλει ἐλληνικὸ ὑποπροξενεῖο.⁷¹

Οἱ πληροφορίες ποὺ διαθέτουμε ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλληνικὴ ἐκκλησίαν στὴν Τούλτσα εἶναι συγκεχυμένες. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ Ἕλληνες, μαζὶ μὲ τοὺς Ρουμάνους, οἰκοδόμησαν ἓνα μικρὸ ξύλινο ναό, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ 1830.⁷² Ὡστόσο, τὸ 1848, ἀφότου ἔλαβαν φερμάνι ἀπὸ τὸν Ἀβδὺλ Μετζίτ, προχώρησαν στὴν ἀνέγερση ἑνὸς μεγαλύτερου καὶ πέτρινου ναοῦ, ἀφιερωμένου στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, ποὺ ἐγκαινιάσθηκε, σύμφωνα μὲ ἀνεπιβεβαίωτες πληροφορίες, τὸ 1854, ἐνῶ ὁ παλαιότερος ναὸς παραχωρήθηκε ἀποκλειστικὰ στοὺς Ρουμάνους.⁷³ Ἡ οἰκοδόμησις αὐτοῦ τοῦ ναοῦ συνδεόταν μὲ ἀλλαγὰς στὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις τῆς ἐπαρχίας. Ὁ ἐπίσκοπος Δρύστρας, στὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ἐντασσόταν ἡ Τούλτσα, ἀποφάσισε ἀπὸ τίς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 1840 νὰ ἔχει ὡς ἔδραν ὅχι μόνον τὴ Σιλίστρια, ὅπως ἦταν μέχρι τότε, ἀλλὰ καὶ τὴν Τούλτσα, ποὺ εἶχε καταστῆ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ τὸ βασικὸ οἰκονομικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις μὲ τὸ μεγαλύτερον πληθυσμό.⁷⁴

Le caractère ethnique de la Dobroudja, Σόφια 1917, σ. 171-175. Πβ. καὶ τὴν κάπως μεταγενέστερη ἔκθεσις τοῦ Ἑλλήνα Ὑποπρόξενου Τούλτσας, ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1875, Ι. Σιγαρόπουλος, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 286 (ἀρ. πρωτ. 9259), 2 Ὀκτωβρίου 1875.

68. Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας», ὁ.π., σ. 53.

69. Paul Cernovodeanu, «L'activité des maisons de commerce et des négociants ioniennes du Bas-Danube», ὁ.π., σ. 102-103.

70. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1855, Π. Μ. Διαμαντόπουλος, πρώην προξενικὸς πράκτορας Τούλτσας, πρὸς Α. Κουντουριώτη, Πρέσβη Κωνσταντινουπόλεως, ἀρ. πρωτ. 3308, 20 Ἰουνίου 1855.

71. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1855, Ὅθων πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 4223, 28 Ἰουλίου 1855.

72. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίαι τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 27.

73. Στὸ ἴδιον, σ. 27-28.

74. Βλ. κατὰ κύριο λόγον τὴ μελέτη τοῦ Tudor Mateescu, «Les Diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane», *Balkan Studies* 13 (1972) 288-289, ποὺ ξεκα-

Παρά την οικοδόμηση της ελληνικής-μητροπολιτικής εκκλησίας δεν φαίνεται να επιχειρήθηκε εκείνη την περίοδο ή ουσιαστική οργάνωση της ελληνικής κοινότητας. Το πιο πιθανό είναι ότι θα υπήρχε κάποια έφορία που θα φρόντιζε την εκκλησία, ενώ και μόνο το γεγονός ότι ο ναός ήταν μητροπολιτικός καθόριζε ότι θα ελεγχόταν από τον τοπικό επίσκοπο. Επιπλέον, καθώς η θεία λειτουργία θα ετελείτο στα ελληνικά, είναι λογικό να υποθέσουμε ότι η πλειονότητα των ένοριτών ήταν Έλληνες και συνεπώς θα υπήρχε πια ένας *de facto* διαχωρισμός των Ελλήνων από τις άλλες ορθόδοξες κοινότητες.

Η σύσταση της κοινότητας, πάντως, δεν πραγματοποιήθηκε παρά πολύ αργότερα, μετά από περίπου 15 χρόνια, το 1870. Σύμφωνα με τον κανονισμό της «γραικικής κοινότητας», τότε «οί ένταῦθα οἰκοῦντες καὶ παροικοῦντες Ἕλληνες» συνήλθαν («εἰς ἓν», δηλαδή ουσιαστικά συνέστησαν κοινότητα, ενώ ἔδρυσαν εκπαιδευτικά ιδρύματα, που τὰ ἀφιέρωσαν στὸν ἱερό ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, που εἶχε ἀνεγερθεῖ ἀπὸ τοὺς ἴδιους.⁷⁵ Ὡστόσο, ἡ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ τῆς κοινότητας καθυστέρησε περίπου ἄλλα δύο χρόνια, καθώς ἐγκρίθηκε καὶ «ἀπεφασίσθη παμψηφεί», μόλις στὶς 12 Μαρτίου 1872.⁷⁶

Ὁ χρόνος συγκρότησης τῆς κοινότητας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τοῦ κανονισμοῦ, ὅπως θὰ δοῦμε, δὲν μποροῦν νὰ νοηθοῦν χωρὶς νὰ ἐξεταστοῦν δύο ἀλληλοεμπλεκόμενα ζητήματα, ἀφενὸς ἐκεῖνο τῶν Ὀθωμανικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἀφετέρου τοῦ ἀγώνα τῶν Βουλγάρων γιὰ ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία, που ὀδήγησε καὶ στὴν ἱδρυση τῆς Ἐξαρχίας.⁷⁷

θαρίζει τὴν πολύπλοκη ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς περιοχῆς καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 28. Στὴν ἐπιλογή τῆς Τούλτσας θὰ ἔπαιξε μᾶλλον ρόλο καὶ τὸ ὅτι ἦταν ἡ πόλη μὲ τὴ σημαντικότερη ἐγκατάσταση Ἑλλήνων.

75. *Κανονισμός τῆς ἐν Τούλτσῃ γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος*, Βραίλα, χ.χ., σ. 1. Ὁ Κανονισμός τυπώθηκε κατὰ πᾶσα πιθανότητα τὸ 1872, καὶ σίγουρα πρὶν τὸ 1878 καὶ τὴν προσάρτηση τῆς πόλης στὴ Ρουμανία. Ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου φυλάσσεται στὴ Νομαρχικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βραίλας Panait Istrati (Biblioteca Județeană din Brăila «Panait Istrati», IA 20. 010).

76. Στὸ ἴδιο, σ. 8.

77. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὶς ὀθωμανικὲς μεταρρυθμίσεις (Tanzimat) εἶναι πλουσιώτατη· ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ R. Davison, *Reform in the Ottoman Empire 1856-1876*, Princeton 1963. Γιὰ τὶς ἐξελίξεις ἐντὸς τοῦ «Γένους» τῶν ὀρθοδόξων βασικὰ ἔργα εἶναι τῆς Σίας Ἀναγνωστοπούλου, *Μικρὰ Ἀσία, 19ος αἰ.-1919. Οἱ ἐλληνορθόδοξες κοινότητες*. Ἀπὸ τὸ *Μιλλὲτ τῶν Ρωμῶν στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος*, Ἀθήνα 1998, σ. 265-318 καὶ τοῦ Σταματόπουλου, *Μεταρρύθμιση καὶ ἔκκοσμήκευση*, ὁ.π., *passim*. Γιὰ τὸ βουλγαρικὸ ἐκκλησιαστικὸ κίνημα που ἐντάσσεται φυσικὰ στὸ γενικότερο κίνημα τῆς βουλγαρικῆς «ἀναγέννησης» βλ. Δημήτριος Β. Γόνης, *Ἱστορία τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, Ἀθήνα 1999, σ. 121-143, Παρασκευὰς Ματάλας, *Ἔθνος καὶ Ὀρθοδοξία. Οἱ περιπέτειες μίας σχέσης*, Ἱεράκλειο 2002, σ. 211-309, Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση καὶ ἔκκοσμήκευση*, ὁ.π., σ. 113-116 καὶ Γιώργος Τζεδόπουλος, *Νομιμότητα καὶ συλλογικὴ δράση στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Συνέχειες καὶ νεωτερικὰ στοιχεῖα στὴ διεκδίκηση αἰτημάτων ἀπὸ τὸν 16ο στὸ 19ο αἰώνα*,

Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι οι όθωμανικές μεταρρυθμίσεις συνετέλεσαν στο να συμμετέχουν έφεξής ουσιαστικότερα λαϊκοί στη διοίκηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γεγονός που θεσμοποιήθηκε με τη σύνταξη των Γενικών Κανονισμών (1858-1860) και τη σύσταση του Μεικτού Έθνικού Συμβουλίου. Έπιπλέον, κατά τα επόμενα χρόνια, και συγκεκριμένα το 1864, η όθωμανική κυβέρνηση δημοσίευσε το νόμο περί βιλαετιών, που έπιχείρησε, πάντα μέσα στο πλαίσιο των Γενικών Κανονισμών, να όμογενοποιήσει την έπαρχιακή κοινοτική αυτοδιοίκηση και να καθορίσει τις άρμοδιότητες των δημογερόντων, αλλά και τη σχέση τους με την έκκλησία.⁷⁸

Η συγκρότηση ώστόσο συγκεκριμένα της ελληνικής κοινότητας Τούλτσεας φαίνεται ότι συνδέεται περισσότερο με τη διαμάχη Βουλγάρων-Πατριαρχείου, ιδίως μάλιστα στη Δοβρουτσά, παρά με τη σύνταξη των Γενικών Κανονισμών, πού, όπως ήδη άναφέραμε, είχαν ψηφισθεί το 1860 και έπικυρωθεί από την Πύλη το 1862. Οι λόγοι αυτής της «καθυστερημένης» διοικητικής άνασυγκρότησης πρέπει να συνδέονται με την όζυση των έλληνοβουλγαρικών σχέσεων. Χαρακτηριστική και παράλληλη μοιάζει και η περίπτωση της όρθόδοξης κοινότητας της Θεσσαλονίκης, της όποίας ό πρώτος κανονισμός, ένας από τους πρώτους στην Όθωμανική Αυτοκρατορία, συντάχθηκε το 1874 και συνδεόταν και με το πρόβλημα της Έξαρχίας.⁷⁹

Συνεπώς, είναι εύλογο, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, να υποθέσουμε ότι η συγκρότηση των Έλλήνων της Τούλτσεας «εις έν» το 1870 συνιστούσε άπάντηση άφενός στο φιρμάνι ίδρυσης της Έξαρχίας και άφετέρου στη σύσταση, το ίδιο έτος, μέσα στην Τούλτσα μιās εκπαιδευτικής έπιτροπής των Βουλγάρων. Η σύνταξη του κανονισμού της ελληνικής κοινότητας δύο χρόνια άργότερα ήταν άπάντηση στην έπικύρωση του φερμανιού από την Πύλη και στην έγκατάσταση στην πόλη ενός έξαρχικού έπισκόπου.⁸⁰ Άλλωστε, ήδη από το καλοκαίρι του 1860 η βουλγαρική κοινότητα της Τούλτσεας είχε σταματήσει να μνημονεύει τον έπισκόπο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ελληνικής

Άθήνα, Μεταπτυχιακή διπλωματική έργασία στο Τμήμα Ιστορίας-Άρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Άθηνών, Όκτώβριος 2003, ιδίως σ. 56-108. Δέν μπόρεσα να χρησιμοποιήσω τη μονογραφία της Zina Markova, *Balgarskata Ekzarhija 1870-1879*, Σόφια 1989.

78. Για αυτές τις εξελίξεις βλ. Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και Έκκοσμίκευση*, ό.π., σ. 77-109, 135-156. Το κείμενο των Γενικών Κανονισμών περιλαμβάνεται στο Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης (έκδ.), *Οί κανονισμοί των όρθοδόξων ελληνικών κοινοτήτων του όθωμανικού κράτους και της διασποράς, τόμος πρώτος, νομοθετικές πηγές-κανονισμοί Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1984*, σ. 78-110· ό νόμος περί βιλαετιών, ό.π., σ. 43-49.

79. Δημήτρης Σταματόπουλος, «Έθνικοί άνταγωνισμοί και κοινοτική άνασυγκρότηση: η ένδοκοινοτική σύγκρουση στη Θεσσαλονίκη (1872-1874) και η σύνταξη του πρώτου κοινοτικού κανονισμού», *Βαλκανικά Σύμμεκτα* 10 (1998) 52-54.

80. Για τον άγώνα των Βουλγάρων στην Τούλτσα βλ. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja*, ό.π., σ. 69-71.

καταγωγής, Διονύσιο, ἐνῶ φυσικά δὲν κατέβαλλε σὲ αὐτὸν καὶ τὶς εἰσφορές.⁸¹ Αὐτὴ ἡ κίνηση τῶν Βουλγάρων συνδέεται μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Πάσχα τοῦ ἴδιου ἔτους, ὅταν πολλὰς βουλγαρικές κοινότητες ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ Parion Makariopolski ποὺ δὲν μνημόνευσε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη.⁸² Στὴν ἰδιαίτερη περίπτωση τῆς Τούλτσας οἱ τοπικές ὀθωμανικές ἀρχές δὲν φαίνεται νὰ ἔλαβαν μέτρα ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ἐνῶ τὸ κίνημα τῶν τελευταίων ἦταν πολὺ δραστήριο καὶ ἀπὸ τὸ 1862 εἶχαν ἤδη ἐνωθεῖ οἱ δύο παρατάξεις τους, ἡ μία περισσότερο ἐθνικιστική καὶ ἐχθρική ἐναντι τοῦ Πατριαρχείου, καὶ εἶχαν συγκροτήσει μία κοινοτική ἐπιτροπή, ἔχοντας συστήσει παράλληλα σχολεῖο καὶ λέσχη.⁸³ Τὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο, σύμφωνα τοιαύχιστον μὲ τὶς προξενικές ἀναφορές, εἶχε μείνει ἀδρανές, παθητικὸ καὶ ἐσωτερικὰ διχασμένο, ἐνῶ ἡ πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως μάλιστα τῶν Ὀθωμανῶν ὑπηκόων, ἀντιμετώπιζε ὀξύτατα οἰκονομικὰ προβλήματα.⁸⁴ Μόλις στὰ τέλη τῆς δεκαετίας κινητοποιήθηκαν, μᾶλλον μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἑλληνα ὑποπροξένου, καὶ ἱδρυσαν μιὰ «Ἑλληνική λέσχη».⁸⁵

Ἡ ὀξυνση τοῦ ἀγώνα τῶν Βουλγάρων, ἀπὸ τὸ 1870, ὀδήγησε τόσο τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση, ὅσο καὶ τοὺς Ἑλλήνες τῆς Τούλτσας σὲ ἀνασυγκρότηση. Κατ' ἀρχὰς τονιζόταν πλέον ἀπὸ πολλὰς πλευρὲς ἡ ἀνάγκη διορισμοῦ ἐνὸς ὑποπροξένου, ποὺ νὰ εἶναι δραστήριος ἐναντι τῆς βουλγαρικῆς «προπαγάνδας», ἐνῶ ἀφετέρου συστάθηκαν ἐλληνικὰ ἀρρεναγωγεῖα καὶ παρθενγωγεῖα.⁸⁶

Στὸ πλαίσιο τοῦ ἐλληνοβουλγαρικοῦ ἀνταγωνισμοῦ θὰ πρέπει νὰ ἐντάξουμε συνεπῶς τὴν ἱδρυση τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος καὶ τὴ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ μελέτη τοῦ κειμένου τοῦ κανονισμοῦ μᾶς δίνει περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸ βαθμὸ τῆς ἐμπλοκῆς τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους στὴ διοίκηση τῆς παραιοικίας. Κατ' ἀρχὰς, μέλη τῆς κοινότητος μποροῦσαν νὰ εἶναι τόσο Ὀθωμανοὶ ὅσο καὶ Ἑλλήνες πολῖτες, γεγονὸς ποὺ ἔμμεσα ἐνίσχυε τὴν ἐπιρροή τῶν Ἀθηνῶν.⁸⁷

81. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1860, Ι. Πέρβελης, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Α. Γ. Κουντουριώτη, ἀρ. 7 (ἀρ. πρωτ. 5360), 5 Ἰουλίου 1860.

82. Γόνης, *Ιστορία τῶν ὁρθοδόξων ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, ὁ.π., σ. 129-130.

83. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1862, Γ. Α. Λαγκαδᾶς, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 232 (ἀρ. πρωτ. 4173), 21 Ἰουνίου 1862.

84. Στὸ ἴδιο.

85. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1868, Ι. Α. Πηλείδης, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 411 (ἀρ. πρωτ. 10152), 14 Σεπτεμβρίου 1868.

86. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1872, Πρεσβευτὴς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 3945 (ἀρ. πρωτ. 10818), 9 Δεκεμβρίου 1872. Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι κατὰ τὸ 1872 δὲν εἶχε σταλεῖ Ἕλληνας Ὑποπρόξενος στὴν Τούλτσα, γεγονὸς ποὺ δημιουργοῦσε πολλὰ προβλήματα. Πάντως οἱ ἀνάγκες τῶν Ἑλλήνων ἐν μέρει ἀντιμετωπίζονταν ἀπὸ τὸν Ὑποπρόξeno Ἰσμαηλίου Ε. Μαυρομμάτη.

87. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὁρθοδόξου κοινότητος*, σ. 4. Ἄλλωστε

Ακόμη σαφέστερη ώστόσο έμπλοκή του ελληνικού υποπροξενείου στη διοίκηση τής κοινότητας συνιστούσε τὸ ἄρθρο 39, ὅπου ἀναφερόταν ὅτι «ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γραικικῆς Κοινότητος, ὑπάγεται αὐτοδικαίως διὰ τὰς συμφωνίας καὶ πράξεις τὰς ἀφορῶσας τὴν Κοινότητα (ἔστω καὶ ξένης ὑπηκοότητος Ἐπίτροπος), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐνταῦθα Β. Ἑλληνικοῦ Ὑποπροξενείου».⁸⁸ Αὐτὸ τὸ ἄρθρο καθόριζε ἔμμεσα ὡς ἀνώτερη ἀρχὴ τὸν «Ἑλληνα ὑποπρόξενον καὶ ἐρχόταν σὲ εὐθεία ἀντίθεση τόσο μὲ τοὺς «Γενικοὺς Κανονισμοὺς», ὅσο καὶ μὲ τὸ νόμο περὶ βιλαετίων, ποὺ ἀπέκλειαν τὴ συμμετοχὴ μὴ ὀθωμανῶν ὑπηκόων στίς κοινοτικές ὑποθέσεις, πόσο μάλλον προξένων «ξένης» δύναμης.⁸⁹

Ἐνα ἄλλο ζήτημα ποὺ ἀπασχόλησε τὴν ἐλληνικὴ κοινότητα Τούλτσας ἦταν ἡ σχέση της μὲ τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους τῆς πόλης. Προβλήματα ἀντιμετώπιζαν τόσο μὲ τοὺς Βούλγαρους, ποὺ εἶχαν τὴ δική τους, «σχισματικὴ» γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐκκλησιαστικὴ οργάνωση, ὅσο καὶ μὲ τοὺς Ρουμάνους. Εἶναι πιθανὸ ὅτι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ διοίκηση τῆς κοινότητας ἦταν ἀποκλειστικὰ ἐλληνικὴ καὶ μάλιστα συνδεδεμένη μὲ τὸ ἐλληνικὸ ὑποπροξενεῖο, οἱ Ἕλληνες ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν τὴν κοινότητα καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀποδέχονταν, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 15, ὡς μέλη τῆς κοινότητας καὶ ἄτομα «ξένης ἐθνικότητος», ποὺ θὰ πλήρωναν τὴν ἀπαιτούμενη συνδρομῇ.⁹⁰

Δὲν γνωρίζουμε ἂν ὁ ἐπίσκοπος Δρύστρας εἶχε προωθήσει αὐτὴ τὴν «ἀνοικτὴ» πρὸς τοὺς Ρουμάνους στάση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐπιφανεῖς Ἕλληνες τῆς Τούλτσας κατηγόρησαν, τὸ 1874, τὸν μητροπολίτη ὅτι καταπολεμοῦσε τοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολείων καὶ ὅτι ἤθελε νὰ ἀντικαταστήσει τὸν τίτλο «ἐλληνικὴ κοινότης» μὲ «γραικικὴ», συνεπῶς θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἐμπνεόταν ἀπὸ ἓνα «οἰκουμενικὸ» πνεῦμα ἢ τουλάχιστον δὲν ἐμφοροῦνταν ἀπὸ τὸν ἴδιο «ἐθνικὸ» ζῆλο ὅπως ἄλλα μέλη τῆς κοινότητος.⁹¹

ἀπὸ τὰ 7 λαϊκὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τουλάχιστον 3, καὶ ἴσως περισσότεροι, ἦταν Ἕλληνες ὑπάκοοι. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1877, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 4 (ἀρ. πρωτ. 441), 3 Ἰανουαρίου 1877.

88. Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, σ. 8.

89. Παπαστάθης, *Οἱ κανονισμοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐλληνικῶν κοινοτήτων*, ὅ.π., σ. 45. Πβ. καὶ τὰ σχόλια τοῦ Σταματόπουλου, «Ἐθνικοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ κοινοτικὴ ἀνασυγκρότηση», ὅ.π., σ. 65.

90. Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, σ. 4.

91. *Περιοδικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως*, τ. Η' (1874) 257. Πβ. καὶ τὰ σχόλια τοῦ Χάρη Ἐξερτζόγλου, *Ἐθνικὴ ταυτότητα στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν 19ο αἰ.* Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως, 1861-1912, Ἀθήνα 1996, σ. 92-93. Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νὰ υπογραμμίσουμε ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ μητροπολίτη Δρύστρας ἦταν, σὲ μεγάλο βαθμὸ, ἀντιφατικὴ, καθὼς πολλὰς ἀναφορὰς τὸν παρουσιάζουν νὰ συνεργάζεται μὲ τίς ἐλληνικὰς προξενικὰς ἀρχάς, ἐνῶ ἐπιπλέον ἦταν καὶ πρόεδρος τῆς ἐλληνικῆς φιλεκαπαιδευτικῆς ἀδελφότητος τῆς πόλης, ποὺ στὰ 1874 εἶχε ἀπευθύνει ἐκκλήση στὸ ἐλληνικὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν νὰ τῷ οἰκονομικῇ ἐνίσχυσης.

Παρά ταῦτα, πολλοὶ σημαίνοντες Ρουμάνοι τῆς περιοχῆς δὲν ἐκτιμοῦσαν τὸ μητροπολίτη, τὸν ὁποῖο θεωροῦσαν πλεονέκτη καὶ ἀδιάφορο γιὰ τὶς ἀνάγκες τους, ἐνῶ ἀντίθετα ὁ τοπικὸς ἐξαρχικὸς ἐπίσκοπος Γρηγόριος, τρανσυλβανικῆς καταγωγῆς σύμφωνα μὲ Ρουμάνους ἱστορικοὺς, ἦταν πολὺ πιὸ ἀνοικτὸς ἐναντὶ τους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι μιὰ μερίδα Ρουμάνων, ὄχι μόνον στὰ χωριά ἀλλὰ καὶ στὴν πόλη, προσχώρησαν, μερικὸς μῆνες μετὰ τὴ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1872, στὴν Ἐξαρχία.⁹² Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὥθησε τὸν Ἕλληνα Ὑποπρόξενο Ἰσμαηλίου νὰ θεωρήσει ἐπικίνδυνη τὴ συνεχιζόμενη ἀδιαφορία ἐναντι τῶν Ρουμάνων καὶ νὰ προτείνει τὴ σύσταση μιᾶς μικτῆς ἐλληνορουμανικῆς ἐπιτροπῆς, μὲ «κοινὸ ταμεῖο».⁹³ Μιὰ ἄλλη πρότασή του, πού καὶ αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε, ἦταν ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Ἕλληνα μητροπολίτη μὲ κάποιον ἄλλο πιὸ δραστήριο. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ τελευταῖο πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι αὐτὴ ἦταν ἡ πρόταση καὶ τοῦ τοπικοῦ ὀθωμανοῦ διοικητῆ, πού εἶχε προβεῖ σὲ κρούσεις σὲ πολλοὺς ἰσχυροὺς Ἑλληνες τῆς Πόλης, ὅπως ὁ Γεώργιος Ζαρεΐφης, ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ ὁ Ἡροκλῆς Βασιάδης.⁹⁴

Συνοψίζοντας μποροῦμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι οἱ δύο κοινότητες, μολονότι συγκροτήθηκαν κάτω ἀπὸ διαφορετικὲς πολιτικὲς συνθῆκες, παρουσιάζουν μιὰ σημαντικὴ ὁμοιότητα· καὶ οἱ δύο φαίνονται ἀδύναμες νὰ ἐπιλύσουν τὰ οἰκονομικὰ καὶ κυρίως τὰ «δομικὰ» προβλήματα μόνες τους καὶ γι' αὐτὸ καταφεύγουν στὴ βοήθεια τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, σὲ σημεῖο μάλιστα πού νὰ θεσμοποιήσουν τὴν ἐμπλοκὴ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ «ἐθνικοῦ κέντρου», δηλαδὴ τοῦ προξένου, στίς ἐσωτερικὲς τους ὑποθέσεις. Ὅπως σημειώσαμε, αὐτὴ ἡ «θεσμικὴ» κατοχύρωση τοῦ ρόλου τοῦ Ἑλληνα διπλωματικοῦ ἀντιπροσώπου δὲν συνιστοῦσε κάτι τὸ σύνηθες τόσο γιὰ τὶς ἐλληνικὲς κοινότητες στίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες-Ρουμανία, ὅσο καὶ γιὰ τὶς κοινότητες τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἢ καὶ τῆς Αὐστροουγγαρίας, τουλάχιστον κατὰ τὸν 19ο αἰώνα. Ἀρκεῖ νὰ μελετήσουμε συγκριτικὰ τοὺς κανονισμοὺς τῶν ὑπολοίπων ἐλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Ρουμανίας, τῆς Βραΐλας λ.χ. ἢ τοῦ Γαλατσίου. Ἐπιπλέον, παρὰ τὶς ἀπόπειρες,

Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/2, 1874, Θ. Γκίνης, Διευθύνων Ὑπο-πρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 130 (ἀρ. πρωτ. 2557), 6 Ἀπριλίου 1874.

92. Πβ. τὴν ἐπιστολὴ τῆς 3ῆς Ἀπριλίου τῶν Ρουμάνων τοῦ χωριοῦ Somova πρὸς τὸν ἐξαρχικὸ μητροπολίτη Γρηγόριο μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀνακοινώνουν τὴν ἀπόφασή τους νὰ προσχωρήσουν στὴν ἐξαρχία, Tudor Mateescu (ἐκδ.), *Documente privind istoria Dobrogei (1830-1877)*, Βουκουρέστι 1975, σ. 280-283. Σχετικὰ μὲ τὴ διάσπαση τῶν Ρουμάνων τῆς Τούλτσας βλ. ΙΑΥΕ./ΚΥ, φάκ. 76/1ζ, 1872, Ε. Μαυρομαμάτης, Ὑποπρόξενος Ἰσμαηλίου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 334 (ἀρ. πρωτ. 10492), 12 Νοεμβρίου 1872.

93. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1873, Ε. Μαυρομαμάτης, Ὑποπρόξενος Ἰσμαηλίου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 354 (ἀρ. πρωτ. 331), 16 Δεκεμβρίου 1872.

94. Στὸ ἴδιο.

συχνά, είναι αλήθεια, επιτυχημένες, τῶν Ἑλλήνων προξένων νὰ ἐπέμβουν στὰ κοινοτικά τῶν ἐλληνορθόδοξων κοινοτήτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μάλιστα στὰ 1907, στὴν περίπτωση τῆς Σμύρνης, κατοχυρώθηκε ἡ ἐμπλοκὴ τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, καὶ πάλι κάπως ἔμμεσα, μέσω τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης ποὺ ἦταν καὶ Ἑλλήνες ὑπῆκοι.⁹⁵

95. Ἀναγνωστοπούλου, *Μικρὰ Ἀσία, 19ος αἰ.-1919. Οἱ ἐλληνορθόδοξες κοινότητες*, ὁ.π., σ. 342-343.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΓΙΟΥΡΓΕΒΟΥ

«Κανονισμός τοῦ ἐν Γιουργέβω τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν νεοδμήτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» στὸ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ ἐλληνικῶν ναῶν», ἀρ. πρωτ. 7152, 28 Ἰουλίου 1872. Ἀντίγραφο τοῦ κανονισμοῦ ποὺ συντάχθηκε στὶς 17 Δεκεμβρίου 1864. Ὁ κανονισμὸς ἐκδίδεται χωρὶς καμία, ὀρθογραφικὴ ἢ ἄλλη, διόρθωση. Ἔνα δίφυλλο.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.

Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβῳ τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν νεοδμήτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Ναὸς οὗτος ἀνεγερθεὶς θεῖα συνάρσει καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν τε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ διαμένοντος ὁμογενοῦς ἡμῶν Πρίγκιπος Γρηγορίου Ὑψηλάντου, εἰ καὶ φέρων τίτλον ἴδιον, θεωρεῖται κτῆμα κοινὸν τοῦ Πανελληνίου, σκοπὸν ἔχων τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν.

Κεφ. Α΄.

Τίτλος τοῦ Ναοῦ.

1, Ὁ Ναὸς λαμβάνει τὴν ἐπωνυμίαν «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.»

2, Εἶναι Ἑλληνικὸς καὶ ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τελεῖται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, σύμφωνα μὲ τὰ χορηγηθέντα προνόμια παρὰ τῆς Α.Υ. τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Α΄.

3, Τοῦ Ναοῦ τούτου ὄντος ἀνεξαρτήτου ὡς πρὸς τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικὰ αὐτοῦ, ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τούτων εἶναι ἀδιαφιλονεικητὸν δικαίωμα τῆς κατὰ καιρὸν παρεπιδημούσης ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς κοινότητος.

4, Διευθύνεται παρὰ πενταμελοῦς ἐφορίας ἐκλεγομένης πλειονοψηφίᾳ παρὰ τῆς κοινότητος, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ὀρισθῆσεται.

Κεφ. Β΄.

Χρόνος καὶ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἐφορίας.

5, Ἐφορία ἐκλέγεται πάντοτε ἐντὸς τοῦ πρώτου δέκαπενθημέρου τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους παρόντος καὶ τοῦ ἱερέως.

6, Ἐκλογὴν ἐνεργεῖ ἡ πλειονοψηφία τῆς Κοινότητος, μέλη δὲ θεωροῦνται

ἅπαντες οἱ ἐγγεγραμμένοι καὶ ἐγγραφησόμενοι συνδρομηταί.

7, Θεωρεῖται πλήρης ἡ συνέλευσις εἰς οἷονδήποτε ἀριθμὸν ἐν προσδιωρισμένη ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, εἰς ἣν κληθῆσεται παρὰ τῆς ἐν ἐνεργείᾳ ἐφορίας.

8, Ἡ πρόσκλησις γίνεται πρὸ ὀκτὼ 8 ἡμερῶν τῆς ὀρισθείσης ἡμέρας διὰ τὴν συνέλευσιν.

9, Ἡ διάρκεια τῆς ἐφορίας ὀρίζεται δι' ἐν μόνον ἔτος.

10, Ἡ Ἐφορία συνίσταται ἐκ πέντε μελῶν, ἐξ ὧν τρία Ἑλληνες Ἑλληνικῆς ὑπηκοότητος, δύο δὲ Ἑλληνες οἰασθῆποτε ὑπηκοότητος.

11, Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐφορίας ἀποδεικνύεται διὰ πρακτικοῦ συντεθειμένου καὶ καταχωρουμένου εἰς τὸ Μητρώον τοῦ Ναοῦ ὑπογραφομένου παρὰ τῆς πρώτης ἐφορίας καὶ τοῦ Ἱερέως καὶ σφραγιζομένου διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Ναοῦ ἀμέσως μετὰ τὴν ψηφοφορίαν.

Κεφ. Γ'.

12, Ἡ ἤδη ἐκλεχθεῖσα ἐφορία ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς δίδει τὸν ἀκόλουθον ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ὅρκον αὐτῇ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος ὅτι θέλω ἐκπληρώσει ἐντίμως καὶ εὐσυνειδώς τὰ διαπιστευθέντα μοι παρὰ τῆς κοινότητος ταύτης καθήκοντα τ' ἀφορῶντα τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὡς καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρέοντων ἐντολῶν.)

13, Ἡ ἐφορία παραλαμβάνουσα ἅπασιν τὴν περιουσίαν τοῦ Ναοῦ ὑπογράφει τὴν ταύτης ἀπογραφὴν, ἐν ᾗ εἰς τὸ μέλλον ὑπεύθυνος ὡς καὶ τὰ τῆς ιδιοκτησίας ἐγγράφα.

14, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Γραμματέα καὶ Ταμίαν εἰς οὓς ἀναθέτει τὸ καθήκον τῆς διαχειρίσεως τὰ δὲ μέλη εἰσὶν ἀλληλέγγυα.

15, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ διατηρῇ τακτικὰ βιβλία ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἀριθμημένα καὶ μονογεγραμμένα κατὰ τὸν Νόμον, ἐν δὲ τῇ λήξει τῆς προθεσμίας τῆς κάμνει ἔκθεσιν τῶν πραξεῶν τῆς ἐνώπιον τῆς συγκροτηθησομένης συνελεύσεως πρὸς ἐκλογὴν τῆς νέας ἐφορίας, σχηματίζει τακτικὸν λογαριασμόν, ὃν ὑποβάλλει εἰς τὴν διαδεχθησομένην αὐτὴν ἐφορίαν, πρὸς ἐξέτασιν, ἔγκρισιν καὶ προσυπογραφὴν τοῦ λογαριασμοῦ, οὗ στέλλει ἀντίτυπον καὶ εἰς τὴν Α.Υ. τὸν πρίγκιπα Γρηγόριον Ὑψηλάντην, ὡς ἐπίτιμον πρόεδρον τῆς ἐφορίας.

16, Εἴ τις τῶν ἱερέων ἢ διακόνων, ἢ ὑπηρετῶν, φωραθῇ παραβαίνων, ἢ ἄλλως ἀμελῶν τὰ καθήκοντά του παύεται παρὰ τῆς ἐφορίας.

17, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν κοσμιότητα τοῦ Ναοῦ.

Κεφ. Δ'.

Ποιὸν καὶ προσωπικὸν τοῦ Ναοῦ.

18, Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ναοῦ κατὰ μὲν τὸ ποιὸν σύμφωνα τῷ πνεύματι τῶν κεκτημένων προνομίων, καταβαλλομένης μεγίστης προσοχῆς ἐκ μέρους

τῆς ἐφορίας ἵνα ᾗ πεπαιδευμένον, κόσμιον καὶ ἐνάρετον, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἀναλόγως τῆς ἱερατικῆς ὑπηρεσίας καὶ πόρων.

Κεφ. Ε'.

Δικαιώματα καὶ καθήκοντα τῆς κοινότητος.

19, Ἡ κοινότης βλέπουσα, ὃ μὴ γένοιτο, τὴν ἐφορίαν μὴ ἐκτελοῦσαν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῇ χρέη, δύναται ἵνα συγκροτῇ συνέλευσιν καὶ παύῃ αὐτὴν διὰ πλειονοψηφίας, καὶ ἂν δὲν εἰσακουσθῇ ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν προξενεῖον ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην ἀρχήν.

20, Ἀπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἕλληνες ὀφείλουσι πληρῶναι πρὸς τὸ ταμεῖον ἀνά $\frac{3}{4}$ εἰς τὰ χίλια γρόσια ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς πραγματειῶν αὐτῶν, οἱ μεταπραῖται ἐπὶ τῶν πωλῆσαντων, οἱ μεσίται 5% ἐπὶ τῆς μεσιτείας των, τὰ δὲ ἐλλι<μενι>σμένα Ἑλληνικὰ πλοῖα δι' ἐκάστην ναύλωσιν ἀνά ἓν εἰκοσάριον.

21, Ἀναγνωρίζονται ὡς μέλη τῆς κοινότητος πάντες οἱ ἐγγραφόμενοι εἰς τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Α'. ἰδιαίτερον βιβλίον συνεισφορῶν ἐτησίων καταβάλλοντες τὸ ἐλάχιστον δύο ΚΒ φλωρία ἐτησίως.

22, Ἡ ἐγγραφή ἀνανεώνεται κατ' ἔτος.

23, Ὁ κανονισμὸς οὗτος ἵνα ᾗ ὑποχρεωτικὸς καὶ διὰ τοὺς τυχόν νεήλυδας ὁμογενεῖς, ἀφ' ἑνὸς μὲν καταχωρίζεται εἰς τὸ Μητρώον τοῦ Ναοῦ προσυπογράφεται παρὰ τῆς ἤδη ἀπαρτισμένης Ἑλληνικῆς κοινότητος, καὶ δημοσιεύεται εἰς βιβλιάριον πρὸς γνῶσιν ὡσαύτως, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσυπογράφεται καὶ παρὰ πάντων τῶν κατόπιν ἐγκατεστασινόμενων μονίμως ἢ πρὸς καιρὸν. Ἀμα δὲ ὁ Ναὸς οὐκ πληρώσῃ τὰ χρέη του ὑποχρεοῦνται οἱ κατὰ καιρὸν ἔφοροι ἵνα τοκίζωσιν ὑπὸ εὐθύνην των τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καὶ μὲ καιρὸν συστήσωσιν Ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ Νοσοκομεῖον πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐθνισμοῦ εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας τῆς κοινότητος ταύτης καὶ περίθαλψιν τῶν ἀπόρων ὁμογενῶν.

24, Εἰ τις ὅμως τῶν ἐφόρων ἀποδειχθῇ ἀντιπράττων εἰς τὴν πρόδοον τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος ἢ βουλόμενος μετατρέψαι ἐκ τῶν καθεστώτων ἀποβάλλεται τῆς κοινότητος μὲ τὴν συγκάλεσιν γενικῆς συνελεύσεως.

Ταῦτα τῇ κοινότητι ἔδοξε καὶ ταῦτα θεσπίζει ἵνα διαμείνωσιν ἀμετάτρεπτα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα πρὸς εὐκλειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ὃ δὲ παντοδύναμος Θεὸς εἴῃ αὐτῇ ἀρωγός.

Ἐν Γιουργέβῳ τὴν 17 Δεκεμβρίου 1864.

Δ. Πουλόπουλος, Δημοσθ. Καρανδινός, Μ. Λιζιρόπουλος,

Χ.Π. Βάρναλης, Π. Δημητρίου

Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν Ἐν Γιουργέβῳ τὴν 26 Ἰουλίου 1872. Οἱ Ἐπίτροποι.

Π. Μαργέτης, Δ. Πουλόπουλος, Μ. Δ. Τσιμάρας

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΥΛΤΣΗ ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

Σχῆμα 8ο, σελίδες 8. Biblioteca Județeană din Brăila «Panait Istrati». ΙΑ 20. 010.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΥΛΤΣΗ ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ.

Ἰδόντες τὴν μεγίστην ἀνάγκην τοῦ τόπου οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες καὶ παροικοῦντες Ἕλληνες, συνήλθομεν εἰς ἓν κατὰ τὸ Π.Ε. 1870 καὶ ἀπεφασίσσαμεν τὴν τῶν ἀναγκαιοτέρων ἐθνωφελῶν καταστημάτων ἀνδρῶσιν· ἥτοι προκαταρτικοῦ Σχολείου, Παρθεναγωγείου καὶ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἅτινα καὶ ἀνιδρύσαμεν τῇ συνδρομῇ καὶ συνεισφορᾷ τὸ κατὰ δύναμιν ἀπάντων τῶν συνυποφαινομένων καὶ λοιπῶν ὁμογενῶν μας, ἐντὸς τοῦ προαυλίου τοῦ παρὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν τε καὶ λοιπῶν ὁμογενῶν ἀναγενησομένου Ἱεροῦ Ναοῦ «ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» καὶ ἅτινα αὐτοδικαίως ἀνήκουσιν εἰς τὸν εἰρημένον Ναόν, καὶ περὶ τῆς ἀφιερώσεως αὐτῶν, συναποφαινόμεθα καὶ ἡμεῖς ἅπαντες σήμερον, καὶ περὶ τῆς διατηρήσεως, τῶν ὁποίων εἶναι ἀνάγκη νὰ συνταχθῇ ἐπὶ τούτῳ Κανονισμὸς κατάλληλος, κανονίζων τοὺς πόρους καὶ τὴν διαχειρίσιν αὐτῶν, ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ διορισθησομένης ἐπιτροπῆς, καὶ ἀποφαινόμεθα οὕτω·

Ἄρθρον 1.- Συνιστᾶται ἐπὶ τῷ ἐθνωφελεῖ τούτῳ σκοπῷ, τοῦ τε Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ τῶν Σχολείων Ὁκταμελὲς Ἐπιτροπὴ, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι α'). Νὰ φροντίζῃ νὰ διατηρῇ ἡνωμένα τὰ διάφορα μέλη τοῦ ὅλου Ἑθνικοῦ ἡμῶν σώματος. β'). Νὰ εἰσπράττῃ τοὺς παρὰ πόδας ψηφισθέντας πόρους, καὶ νὰ διαθέτῃ αὐτοὺς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. γ'). Νὰ συνομολογῇ συμφωνίας μετὰ τῶν διδασκάλων, διδασκαλισσῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς, ἐπὶ τῇ συνυποχρέωσει πάντων τῶν ὑποφαινομένων. δ'). Νὰ διορίζῃ καὶ παύῃ αὐτοὺς σύμφωνα μὲ τὰς συνομολογηθείσας μετ' αὐτῶν συμφωνίας καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Κοινότητος. ε'). Νὰ φροντίζῃ νὰ ἐφευρίσκῃ πόρους ἐπαρκεῖς πρὸς διατήρησιν τῶν εἰρημένων καταστημάτων. στ'). Νὰ δέχεται καὶ διαθέτῃ ἐπίσης πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Κοινότητος, ἀφιερώματα, κληροδοτήματα κτλ. καὶ ζ'). Νὰ διαλύῃ τὰς μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς διαφοράς.

Ἄρθ. 2.- Ἐκ τῶν ὁκτὼ μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ μὲν τέσσαρα μέλη θέλουσιν ἀναλάβει, κατ' ἐκλογὴν τῶν ἰδίων Ἐπιτρόπων, τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα τὴν τῶν Σχολείων· θέλουσιν ὅμως συμβοηθῶνται πρὸς ἄλληλα.

Ἄρθ. 3.- Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς θέλει εἶσθαι αὐτοδικαίως ὁ Ἅγιος Μητροπολίτης. Ταμίας δέ, τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολείων, εἷς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, κατ' ἐκλογὴν ἐπίσης αὐτῆς.

Ἄρθ. 4.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει ἔχει τὸ Γραφεῖον αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦτω καὶ ἐν κιβώτιον, διὰ τὰ ἀρχεῖα αὐτῆς.

Ἄρθ. 5.- Πρὸς διεκπεραίωσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, θέλει διωρίσει ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦτω καὶ ἴδιον αὐτῆς γραμματέα ἔμισθον εἴτε καὶ ἄμισθον. Προσέτι δ' ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσλάβῃ καὶ ἐτέρους ὑπαλλήλους ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς.

Ἄρθ. 6.- Τὸ γενικὸν ταμεῖον τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολείων, θέλει ἔχει τρία κλεῖθρα, ἐξ ὧν, τὸ μὲν ἐν θέλει κρατεῖ ὁ ταμίας, τὰ δ' ἑτερα δύο, δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, κατ' ἐγκρισιν ἐπίσης αὐτῆς.

Ἄρθ. 7.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει ἔχει καὶ ἰδίαν αὐτῆς σφραγίδα, φέρουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς Ἡ ἰσχὺς τῶν Γραικῶν ἡ ὁμόνοια, γύρω δ' αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Τούλτσῃ Γραικικῆς Κοινότητος 1872.

Ἄρθ. 8.- Πᾶν ἔγγραφον ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐπιτροπῆς θεωρεῖται ἔγκυρον, ὅταν φέρῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ Πρωτοκόλου, τὴν ὑπογραφὴν τῶν πέντε μελῶν τουλάχιστον τῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν τοῦ Γραμματέως καὶ τὴν σφραγίδα αὐτῆς. Πᾶσα δ' ἀπόδειξις πληρωμῆς, θέλει φέρεῖ τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν, τὴν ὑπογραφὴν ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν τοῦ ταμίου καὶ τοῦ Γραμματέως μετὰ τῆς σφραγίδος αὐτῆς.

Περὶ Συμβουλίου.

Ἄρθ. 9.- Πρὸς βοήθειαν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ προόδου τῆς Κοινότητος, συνίσταται καὶ δωδεκαμελὲς Συμβούλιον ὅπερ θέλει προσκαλεῖται εἰς ἐκτάκτους καὶ σπουδαίας περιστάσεις εἰς συνεδρίασιν παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθ. 10.- Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Συμβουλίου, θέλει γίνεσθαι μὲ τοὺς αὐτοὺς τύπους, ὡς καὶ ἡ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως.

Ἄρθ. 11.- Ἡ διάρκεια τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου ὀρίζεται τριετής.

Περὶ ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθ. 12.- Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς, κανονίζονται παρὰ τῆς ἰδίας, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων· ὑποχρεωτικῶς ὅμως ὀφείλει νὰ συνέρχεται εἰς συνεδρίασιν, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὠρισμένην ὑπ' αὐτῆς ἡμέραν καὶ ὥραν.

Περὶ συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθ. 13.- Τὰ μέλη τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου ἐν γενικῇ συνεδριάσει εἰσὶν ἰσότιμα πρὸς ἄλληλα. Πρόεδρος δὲ αὐτῶν εἶναι αὐτοδικαίως ὁ

ἴδιος Μητροπολίτης· ἐν ἀπουσίᾳ δ' αὐτοῦ, εἴτε καὶ εἰς ἄλλας τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδριάσεις, θεωρεῖται αὐτοδικαίως ὁ πρεσβύτερος.

Ἄρθ. 14.- Ἡ ἀνωτέρω μικτὴ συνεδρίασις, θεωρεῖται νόμιμος, ὅταν περευρεθῶσι τὰ δύο τρίτα τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίστασιν, ἡ συνεδρίασις ἀναβάλλεται δι' ἄλλην ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παρευρισκόμενοι ἀποτελοῦσι τὴν νόμιμον αὐτοδικαίως ἀπαρτίαν.

Περὶ μελῶν τῆς Κοινότητος.

Ἄρθ. 15.- Πᾶς ὁμογενὴς εἴτε καὶ ξένης ἐθνικότητος ἄνθρωπος, θεωρεῖται μέλος τῆς Κοινότητος, ὅταν πληρῶνῃ ἐτησίαν συνδρομὴν, τοῦλάχιστον μίαν Ὀθωμανικὴν λίραν. Ἐχει δὲ προσέτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι. Τῆς ὑποχρέωσεως δὲ ταύτης ἐξαίρουνται οἱ ἄποροι.

Περὶ πόρων.

Ἄρθ. 16.- Οἱ πόροι ὀρίζονται εἰς ὠρισμένους καὶ ἀόριστους. Καὶ ὠρισμένοι μὲν θεωροῦνται οἱ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 15, 17, 19, 20 καὶ 21.- Ἀόριστοι δὲ ὅσους ἡ Ἐπιτροπὴ κατ' ἀνάγκην ἤθελεν ἐξεύρει πολυειδῶς· οἷον ἔκτακτοι ἀπὸ διαφόρους παρ επιδημοῦντας Ἑλλήνας καὶ λοιπούς, ἔρανοι, προσφοραί, κληροδοτήματα, ἀφιερώματα κλ.

Ἄρθ. 17.- Ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ παρακαλέσῃ καὶ τὸν ἐνταῦθα Ὑποπρόξενον Ἑλλήνα, ὅπως ζητήσῃ ἀρμοδίως καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας.

Περὶ Εὐεργετῶν.

Ἄρθ. 18.- Εὐεργεταὶ θεωροῦνται, ὅσοι πληρῶνουν κατ' ἔτος γρόσια χίλια ἀριθ. 1000 δι' ἐτησίαν συνδρομὴν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναγράφονται εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ στήλῃν χρυσοῖς γράμμασι, καὶ μνημονεύονται κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τῆς Σχολῆς.

Περὶ Ἰδρυτῶν, Συνδρομητῶν καὶ Μελῶν.

Ἄρθ. 19.- Ἰδρυταὶ δὲ θεωροῦνται, ὅσοι πληρῶνουν κατ' ἔτος γρόσια πεντακόσια (500). Συνδρομηταί, ὅσοι γρόσια τριακόσια (300). Καὶ μέλη, ὅσοι γρόσια ἑκατὸν (100).

Ἄρθ. 20.- Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν πόρων τῆς Σχολῆς, θέλει ἔχει προσέτι ὡς τακτικοὺς πόρους, τὸν πρῶτον δίσκον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸν δίσκον τῆς ἀγορᾶς κατὰ δευτέραν, ὡς ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει κανονίσει τὰ περὶ αὐτοῦ.

Ἄρθ. 21.- Ἡ Σχολὴ ἐφορτᾷ τὴν ἐορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτίθεται ἐπὶ τούτῳ δίσκος, πρὸς βοήθειαν αὐτῆς.

Ἄρθ. 22.- Εἰς ἐκ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας θέλει φροντίζει περὶ τῆς

ἀγορᾶς τῶν ἀναγκαίων ἐν αὐτῇ· ἦτοι κηρίου κλ. Τὴν δὲ εἴσπραξιν θέλει λαμβάνει ὁ γεν. ταμίας, περὶ τῆς ὁποίας θέλει κρατεῖται ἐν ἰδιαίτερον βιβλίον τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐν ἰδιαίτερον παρὰ τοῦ Γραμματέως.

Ἄρθ. 23.- Αἱ πληρωμαὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐκκλησίας ὑπάγονται εἰς τὸν ἴδιον ταμίαν, ὡς καὶ αἱ τῶν διδασκάλων.

Ἄρθ. 24.- Περὶ τῆς τάξεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας, θέλει νὰ συνταχθῇ καὶ ἀναρτηθῇ ἐπὶ τούτῳ ἰδικὸς Κανονισμὸς ἐν αὐτῇ.

Ἄρθ. 25.- Ἐπειδὴ ἡ ἐκκλ. ἔχει πολλὰς εἰσέτι ἑλλείψεις, καὶ εἶναι προσέτι ἀτελής, ἡ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ λάβῃ αὐτὰς ὑπ' ὄψιν καὶ φροντίσει περὶ τῆς τελείας ἀποπερατώσεως αὐτῶν, μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν.

Περὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Κοινότητος.

Ἄρθ. 26.- Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν διαχείρισιν καὶ διοίκησιν τῆς περιουσίας τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς. Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐξέλθῃ καὶ πέραν τοῦ συνταχθησομένου ἐπὶ τούτῳ προϋπολογισμοῦ, ἄνευ κατεπειγούσης ἀνάγκης, ἔνεκα τῆς ὁποίας, ὀφείλει νὰ συγκαλῇ καὶ τὸ Συμβούλιον, καὶ ζητῇ τὴν ἐγκρισιν πάντων.

Ἄρθ. 27.- Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν πρέπει νὰ κρατῇ εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς χρήματα πλέον τῶν καθημερινῶν αὐτῆς ἀναγκῶν· τὰ δὲ λοιπὰ θέλει ἐναποθέτει ἐντόκως εἰς οἰονδήποτε τραπεζίτην ἢ κτηματίαν ἀσφαλῇ ἤθελεν ἐγκρίνει.

Ἄρθ. 28.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει προσδιωρίσει ποσὸν τι ἀνάλογον, πρὸς βοήθειαν καὶ περιθαλψιν τῶν πτωχῶν, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ὁμογενῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὀφείλει νὰ ἐξέρχεται δίσκος καθ' ἑορτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἄρθ. 29.- Αἱ πράξεις καὶ αἱ διάφοραι συμφωνίαι τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων κλ. θεωροῦνται ὑποχρεωτικαὶ καὶ διὰ τοὺς διαδόχους αὐτῆς.

Περὶ Ἐκλογῶν.

Ἄρθ. 30.- Ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ μὲν τὴν πρῶτην φορὰν θέλει γίνεαι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκρισιν τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει παρευρεθέντων· Διὰ δὲ τὰ λοιπὰ ἔτη, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Τὴν πρῶτην Κυριακὴν ἐκάστου ἔτους, ἡ Ἐπιτροπὴ προσκαλεῖ ἀρμοδίως ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος εἰς μίαν αἴθουσαν τῆς Σχολῆς. Καθυποβάλλει πρὸς αὐτὰ τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεώς της εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους, τὴν θέσιν εἰς ἣν τότε εὐρίσκεται τὸ ταμεῖον αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τέλους ὑποβάλλει τὸ συνυποσχετικὸν ἔγγραφον μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ καταλόγου τῶν ἐτησίων συνεισφορῶν, πρὸς ἀναθεώρησιν αὐτοῦ, ἦτοι προσθαφαιρέσεων, ὅσας ὁ χρόνος κατέδειξεν.

Εἰς τὸ διάστημα ὅμως τῆς τριετίας, ἐπίσης προσκαλεῖ ὡς ἀνωτέρω

ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος, δίδει γενικὴν λογοδοσίαν τῶν πράξεων της ἀνακεφαλαιωτικὴν, εἰς τὸ τριετές διάστημα τῆς διαχειρίσεώς της, καὶ ἀναθέτει τ' ἀρχεῖα αὐτῆς εἰς τὴν γεν. Συνέλευσιν, ἥτις προβαίνει εἰς νέαν ἐκλογὴν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Ἄρθ. 31.- Ἡ συνεδρίασις τῆς Συνελεύσεως θεωρεῖται νόμιμος, ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεληθόντων φθάσῃ τοῦλάχιστον τὸ ἡμισυ τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 15 ἀναφερομένων ἐκλογέων. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίστασιν, ἡ συνεδρίασις ἀναβάλλεται διὰ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν, ὅτε οἱ παρευρεθέντες, καίτοι μὴ ἀποτελοῦντες τὴν νόμιμον ἀπαρτίαν, προβαίνουνσιν νομίμως εἰς τὴν ἐκλογὴν.

Ἄρθ. 32.- Ἐκ τῶν παρευρεθέντων ἐκλογέων τῆς Συνελεύσεως, Πρόεδρος αὐτοδικαίως τῆς ἐκλογῆς θέλει εἶσθαι ὁ Ἅγιος Μητροπολίτης, ἐν ἀπουσίᾳ δ' αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος. Προσέτι δ' ἐκλέγονται καὶ δύο μέλη ὡς ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ εἰς Γραμματεῦς.

Ἄρθ. 33.- Ἡ ψηφοφορία γίνεται μυστικὴ διὰ ψηφοδελτίων, προπαρασκευασμένων ἐπὶ τούτῳ καὶ σημειομενῶν μὲ αὐξοῦντας ἀριθμούς. Τὰ ψηφοδέλτια δὲ ταῦτα ἀνακατωθέντα, διανέμονται εἰς τοὺς συγκροτοῦντας τὴν συνέλευσιν. Ἐκαστος δ' ἐκλογεὺς καταγράφει ὁ ἴδιος τὰ ὀνόματα εἴτε καὶ δι' ἄλλου, ὅσους ἤθελεν ἐγκρίνει ἀξίους ἐκλογῆς, καὶ παραδίδει αὐτὸ διπλωμένον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως. Οὗτος δὲ καταχωρεῖ τ' ὄνομα τοῦ ψηφοφορήσαντος εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ πρωτόκολλον, καὶ ρίπτει τὸ ψηφοδέλτιον διπλωμένον καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων τῶν ψηφοφορησάντων εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ προητοιμασμένον μέρος.

Ἄρθ. 34.- Μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς ῥηθείσης ψηφοφορίας, ἀνοίγονται εὐθὺς τὰ ψηφοδέλτια παρόντων πάντων, καὶ καταχωροῦνται εἰς τὸ περὶ ἐκλογῆς πρωτόκολλον ὑπὸ τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν, ὃν ἕκαστος φέρει, ἕνα πληροφορηθῇ ἕκαστος τῶν ψηφοφορησάντων, ἐὰν τὸ ψηφοδέλτιόν του κατεχωρήθῃ ἢ ὄχι.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάγεται καὶ κηρύττεται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς.

Ἄρθ. 35.- Διὰ νὰ ᾔναι ἔγκυρος ἡ ἐκλογὴ, ἀρκεῖ ἡ σχετικὴ πλειονοψηφία, ἰσοψηφίας δ' οὐσης, ἀποφασίζει ὁ λαχνός.—

Ἄρθ. 36.- Ἐὰν δ' εἰς τὸ διάστημα τῆς τριετίας ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τοῦ Συμβουλίου ἀναχωρήσωσι καθολοκληρίαν ἐκ τῆς πόλεως, ἢ ὑπ' ἄλλης ἀνωτέρας αἰτίας κενωθῇ ἡ θέσις, ἀντικαθίστανται διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιλαχόντων Ἐπιτρόπων ἢ Συμβούλων.

Περὶ προσόντων τῶν Ἐπιτρόπων.

Ἄρθ. 37.- Οἱ μέλλοντες νὰ ἐκλεχθῶσιν Ἐπιτροποὶ, πρέπει νὰ ᾔναι εἰ δυνατόν ὅλοι α). Οἰκογενειάρχαι. β). Νὰ μὴ εἶναι καταδικασμένοι ἐπὶ κακουργήματι ἢ πλημμελήματι. γ). Νὰ ᾔναι ἀμέμπτου διαγωγῆς, καὶ νὰ μὴ ὑπέπεσαν ποτε εἰς κατὰστασιν πτωχεύσεως καὶ μὴ ἀναδείξαντες τὴν τιμιότητά των.

Άρθ. 38.- Μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καλὸν εἶναι νὰ ἐκλέγῃται καὶ εἷς ἐπιστήμων Ἰατρός ἢ Δικηγόρος.

Άρθ. 39.- Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γραικικῆς Κοινότητος, ὑπάγεται αὐτοδικαίως διὰ τὰς συμφωνίας καὶ πράξεις τὰς ἀφορῶσας τὴν Κοινότητα (ἔστω καὶ ξένης ὑπηκοότητος Ἐπίτροπος), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐνταῦθα Β. Ἑλληνικοῦ Ὑποπροξενείου.

Άρθ. 40.- Ὁ παρὼν Κανονισμὸς δύναται νὰ τροποποιηθῇ προϊόντος τοῦ χρόνου, ὅταν ἡ πείρα ἤθελε καταδείξει τυχὸν ἐλλείψεις τινάς, ἐν γενικῇ Συνελεύσει, κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν.

Άρθ. 41.- Ὁ παρὼν Κανονισμὸς νὰ τυπωθῇ καὶ διανεμηθῇ εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος πρὸς ὠφέλειαν τῆς Σχολῆς.

Ἐνεκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη παμψηφεί, καὶ ὑπεγράφη παρὰ τῶν ὑποφαινομένων σήμερον τὴν 12 Μαρτίου 1872 ἐν Τούλτσῃ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΡΥΣΤΡΑΣ

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ν. Ἰω. Ἀναφαντῆς, Β. Κορδαλός, Κ. Λάσκαρης.
Α. Βαλάσογλους, Ἰω. Κοντόπουλος, Δ. Α. Βαλάσογλους, Ν. Ζαρήφης.

Ὁ εἰσηγητὴς καὶ Γραμματεὺς
Πέτρος Β. Ἀντωνιάδης

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν).

S U M M A R Y

Dimitrios M. Kontogeorgis, *Greek Communities in Rumania: Establishment and organization. A case study of Giurgiu and Tulcea* (second half of 19th century)

The aim of this paper is to present comparatively the establishment in the second half of the 19th century of the Greek communities in the cities of Giurgiu and Tulcea as well as their statutes. One significant characteristic that differentiates these two small and not that well-known communities from the majority of the Greek communities abroad was that from their very establishment they aimed to associate closely and 'officially' to the Greek state since the stipulations in both statutes allowed the Greek government, the Greek vice-consuls in particular, to intervene in the community's function and internal administration. After a thorough and in depth analysis of the historical circumstances of the period and the place, the study attempts to track down the factors which determined this interesting singularity.